

Informe-Balanç del nomenclàtor de carrers de Sabadell 2016

Josep Abad i Sentís

SUMARI

1.- Introducció	pàg. 5
2.- Criteris a seguir. Què entenem per nomenclàtor?	pàg. 5
3.- Al·legacions puntuals	pàg. 8
4.- Al·legacions generals	pàg. 8
5.- Conclusions	pàg. 10
6- Apèndix	
6.1.1.- Personatges vinculats a la dictadura de Franco	pàg. 11
6.1.2.- Personatges vinculats a la dictadura de Primo de Rivera	pàg. 12
6.2.- Duplicitats	pàg. 13
7.- Annex	pàg. 16
7.1.- Carrers dedicats a personatges, topònims o episodis històrics que cal revisar	pàg. 16
7.1.2.- Mites de la historiografia espanyolista	pàg. 17
7.1.2.1.- Mites que giren entorn la " <i>guerra de la independència</i> " (guerra del Francès)	pàg. 17
7.1.2.2.- Mites fundacionals que graviten entorn de l'època celtibèrica o de la " <i>Reconquista</i> "	pàg. 18
7.1.2.3.- Carrers en homenatge a conqueridors	pàg. 19
7.1.2.4.- Carrers lligats al passat colonial castellà (i portuguès)	pàg. 20
7.1.3.- Negrers	pàg. 21
7.1.4.- Personatges hostils a la llengua, cultura i nació catalana	pàg. 21
7.1.5.- Excessos. Marededéus i sants	pàg. 23
7.1.6.- Capellans i papes integristes, tot i que també tenen matisos que es podrien especificar	pàg. 26
7.1.7.- Excessos. "Model pseudo-cultural franquista". Geografia	pàg. 27
7.1.8.- Excessos. "Model pseudo-cultural franquista". Cultura.	pàg. 34

7.1.9.- Fabricants, grans propietaris i nobles	pàg. 40
7.1.10.- Altres polítics	pàg. 42
7.1.11- Militars que cal valorar si està justificat que se'ls homenatgi al nomenclàtor sabadellenc	pàg. 44
7.1.12.- Altres casos a valorar	pàg. 45
7.2.- Propostes de noms a incorporar	pàg. 46
7.2.1.- Dones	pàg. 46
7.2.2.- Sabadell	pàg. 52
7.2.3.- General	pàg. 55

Sabadell, març de 2017

1.- Introducció

L'informe que realitzem sobre el nomenclàtor de Sabadell es hereu i segueix els criteris i camins traçats per Andreu Castells a *Informe sobre la nomenclatura urbana de Sabadell. Vers normes per a una possible nomenclatura autòctona* (12 de setembre de 1977) i, sobretot, per l'*Informe-balanç del nomenclàtor de carrers de Sabadell* realitzat pel Gabinet tècnic, el febrer de 1983. Així, amb tota modèstia, adoptem pel nostre informe el títol de l'anàlisi fet el 1983.

2.- Criteris a seguir. Què entenem per nomenclàtor?

Un nou criteri a seguir podria venir de la Llei de Memòria Històrica (LMH). Tanmateix, quan en llegim l'article 15 -que conté els aspectes més destacats referents o aplicables per a una revisió del nomenclàtor- veiem que aquesta llei és enormement vague. A més que acotada en el temps: no parla per res sobre quin criteri aplicar davant personatges i fets anteriors a la guerra Civil espanyola (com pot ser sobre la dictadura de Primo de Rivera).

LEY 52/2007, de 26 de diciembre, por la que se reconocen y amplían derechos y se establecen medidas en favor de quienes padecieron persecución o violencia durante la guerra civil y la dictadura.

EXPOSICIÓN DE MOTIVOS

(...) la Ley sienta las bases para que los poderes públicos lleven a cabo políticas públicas dirigidas al conocimiento de nuestra historia y al fomento de la memoria democrática.

Se establecen, asimismo, una serie de medidas (arts. 15 y 16) en relación con los símbolos y monumentos conmemorativos de la Guerra Civil o de la Dictadura, sustentadas en el principio de evitar toda exaltación de la sublevación militar, de la Guerra Civil y de la represión de la Dictadura, en el convencimiento de que los ciudadanos tienen derecho a que así sea, a que los símbolos públicos sean ocasión de encuentro y no de enfrentamiento, ofensa o agravio.

Artículo 15. Símbolos y monumentos públicos.

1. Las Administraciones públicas, en el ejercicio de sus competencias, tomarán las medidas oportunas para la retirada de escudos, insignias, placas y otros objetos o menciones conmemorativas de exaltación, personal o colectiva, de la sublevación militar, de la Guerra Civil y de la represión de la Dictadura. Entre estas medidas podrá

- incluirse la retirada de subvenciones o ayudas públicas.*
- 2. Lo previsto en el apartado anterior no será de aplicación cuando las menciones sean de estricto recuerdo privado, sin exaltación de los enfrentados, o cuando concurren razones artísticas, arquitectónicas o artístico-religiosas protegidas por la ley.*
- 3. El Gobierno colaborará con las Comunidades Autónomas y las Entidades Locales en la elaboración de un catálogo de vestigios relativos a la Guerra Civil y la Dictadura a los efectos previstos en el apartado anterior.*
- 4. Las Administraciones públicas podrán retirar subvenciones o ayudas a los propietarios privados que no actúen del modo previsto en el apartado 1 de este artículo.*

Respecte el franquisme i el nomenclàtor tampoc el Memorial Democràtic és explícit a l'hora de com actuar. Alhora, també ens trobem que és limitat en el temps: comprèn de 1931 a 1980. Però sí que ens orienta en quant a continguts generals. Continguts que seria desitjable que també recollís el nomenclàtor.

"És una institució pública que té per missió la recuperació, la commemoració i el foment de la memòria democràtica a Catalunya (1931-1980), en concret la Segona República, la Generalitat republicana, la Guerra Civil i les víctimes per motius ideològics, de consciència, religiosos o socials, així com la repressió a persones i col·lectius per part de la dictadura franquista —incloent-hi la llengua i la cultura catalanes—, l'exili i la deportació.

El Memorial Democràtic rememora la lluita antifranquista i la transició a la democràcia fins a les primeres eleccions al Parlament de Catalunya. Posa al centre de la seva activitat la dignitat de la persona, els valors democràtics i el respecte pels drets humans, perquè la barbàrie no es torni a repetir ni aquí ni enlloc."

Aquest darrer consell ens porta a reflexionar sobre **què entenem per nomenclàtor**. Sobre com entenem el fet de figurar al nomenclàtor. En especial al referent a persones que figuren o han de figurar al nomenclàtor: com un reconeixement perquè han excel·lit en el seu camp professional, per les seves aportacions a l'avenç científic, en valors...? O entenem el nomenclàtor com un manual, com un diccionari popular d'història (geografia, ciències...) que en comptes d'estar reclòs dins una biblioteca es troba en plena via pública?

En funció de la resposta que hi donem el resultat serà ben diferent. Un exemple: davant un alcalde franquista o primoriverista. Si apliquem el primer criteri, el del nomenclàtor entès com a reconeixement, com a "premi" per la seva obra, resulta evident que no pot continuar formant part d'aquest. Tanmateix, si apliquem el segon criteri, el del nomenclàtor entès com gran un diccionari d'història, possiblement aquest alcalde ha de continuar formant-ne part. Això sí, retirant-li qualsevol placa d'homenatge i posant-n'hi una altra explicant qui fou i què representà. Criteri que entroncaria en la línia del Memorial: recordar el passat dictatorial per no repetir-lo. Criteri que també es podria aplicar als negres que figuren al nomenclàtor sabadellenc.

El Memorial Democràtic també recull un llistat de vestigis franquistes que es troben a Sabadell i que s'han de retirar. En especial, plaques d'habitatge del "*Ministerio de la vivienda*" amb el jou i les fletxes¹, una placa de carrer de pedra gravada i el relleu d'una àguila imperial franquista de grans dimensions situada sobre la porta d'entrada de l'antic edifici de *Correos*.

Així doncs, dins "*el principio de evitar toda exaltación de la sublevación militar, de la Guerra Civil y de la represión de la Dictadura*" pensem que el millor és seguir el camí traçat per Andreu Castells i l'*Informe-balanç*. En especial, dos criteris que ens hi exposen.

El criteri que pensava la Lliga de Catalunya, arran del pla d'eixampla de la població del 1924, és a dir, en plena dictadura de Primo de Rivera.

“Costa molt quan el poble està acostumat a conèixer un carrer per un nom determinat, adoptar un altre nom, especialment quan aquest altre nom, com acostuma a succeir sovint, és un nom desconegut del poble i de fonètica aliena. En la retolació dels carrers no hauria de presidir un criteri partidista, per tal com els noms dels carrers signifiquen un homenatge públic i perpetu que la ciutat tributa als titulars, els noms dels quals han d'ésser adoptats per tot el poble en general i no és correcte fer servir la incidental preponderància d'un determinat sector polític per imposar un nom que no significa l'homenatge del poble en general”.

I el criteri que Miquel Carreras ens exposa el 1932, és a dir, a començaments de la II república espanyola. Criteri que cita Castells i que es fa seu l'*Informe-balanç*.

“Els carrers són membres materials de la ciutat i llocs geogràfics, d'una part, i són el marc de la via i la vida pública, d'altra part, i això ja diu quin criteri cal seguir en imposar-los títols: o han de portar els de les partides de la terra verge de la qual han sorgit, o els de les coses i homes de la ciutat que tinguin amb ells la més pròxima relació. Per això tenen tanta valor històrica molts dels noms populars vells.”

(...)

---

¹ “Un dels nostres objectius immediats [del Memorial Democràtic] és impulsar un acord amb els ajuntaments per tal d'eliminar les antigues plaques d'habitatge social amb el jou i les fletxes, que representen més del 90 per cent de la simbologia franquista que queda a Catalunya”, assegura el director del Memorial Democràtic, Plàcid Garcia-Planas. Marimon, Sílvia. "Els residus del franquisme". *Ara*, 23/05/2016.

“I per això es veu com és gran el pecat de treure uns noms que tanta història contenen i que evoquen tants segles i un moment de tanta importància per a la ciutat com és el de la seva primitiva formació.”

Com a colofó cal tenir en molt en compte els *Criteris per a la toponímia d'àmbit municipal* (2006) elaborats pel Departament de Territori i Sostenibilitat, de la Generalitat de Catalunya. Referent a les vies urbanes exposa:

"De la mateixa manera que en el cas dels noms de barris, urbanitzacions i polígons industrials, cal procurar que la denominació de les noves vies urbanes respecti i contribueixi a la conservació de la toponímia municipal existent. Així, en primer lloc, és recomanable que, a l'hora de posar nom a noves vies, es tinguin en compte els topònims històrics genuïns del terme; en segon lloc, els noms de personatges il·lustres de la població; després d'aquests dos supòsits es poden tenir en compte els topònims i personatges de la comarca, i seguidament dels Països Catalans, i en el cas de la Val d'Aran, els topònims i personatges d'Occitània; també es poden prendre en consideració els termes relacionats amb aspectes, activitats o tradicions pròpies d'aquell territori, i els noms de llocs i persones d'àmbit universal. Caldria que els noms d'aquestes persones gaudissin d'un cert reconeixement consensuat entre la població i també caldria no abusar de les denominacions d'un àmbit concret, com el polític, el religiós, etc."

3.- Al·legacions puntuals.

L'*Informe-balanç* proposava la recuperació de topònims històrics de carrers o de partides de terra originàries. Caldria revisar-los i fer-ne una comparativa amb l'actual nomenclàtor. Amb tot ja avancem que bona part d'aquests noms proposats no estan recollits en l'actual nomenclàtor (carrer del Safareig, carrer de les Basses, carrer Fondo - més quan l'actual carrer de sant Cugat no respon a l'antic camí de Sant Cugat del Vallès, carrer dels Gitanos -nom encara ben viu entre el veïnat-...)

Un segon apartat dins les al·legacions puntuals era la "eliminació de noms lligats al franquisme o a activitats repressores d'altres èpoques" (*Marina nacional, Legión Cóndor, Pérez del Pulgar...*). La majoria han estat eliminats, tot i que encara perviuen alguns personatges d'aquest llistat. Curiosament, en aquest llistat no hi consten els alcaldes franquistes Marcet i Antoni Llonch.

4.- Al·legacions generals.

Seguint amb l'esquema de l'*Informe-balanç*, caldria, també, analitzar les mancances que aquest hi detecta i si aquestes han estat esmenades. En especial les mancances referents a toponímia i onomàstica sabadellenca i al dèficit de representants de la cultura catalana (a destacar que, encara a dia d'avui, no hi ha cap carrer ni plaça que porti el nom d'un sabadellenc il·lustre com és en Joan Oliver).

En sentit contrari, cal també repassar els excessos. Excessos que el Gabinet tècnic classifica en tres apartats: excessos provinents del model pseudo-cultural franquista, noms pseudo-històrics i noms irrellevants.

Sobre el primer *l'Informe-balanç* exposa de manera diàfana:

"Noms que responen en bloc com si fossin extrets de l'índex d'una enciclopèdia escolar de postguerra, al model pseudo-cultural franquista, continuador de la manipulació borbònica de la història peninsular, dins la més genuïna tradició del maniqueisme centralista, dels deliris imperials i de l'exacerbació de la mediocritat."

Encara avui ens trobem un nomenclàtor on hi abunden noms que representen mites de la història espanyolista; en especial pertanyents a la guerra del Francès, conqueridors -així com noms de carrers lligats al passat colonial castellà (i portuguès), militars que han reprimat Sabadell i Catalunya (carrer de Zurbano)²...

Igualment, a nivell geogràfic, en contra dels *Criteris per a la toponímia d'àmbit municipal* ens trobem amb una sobrerrepresentació de muntanyes, rius, pantans i ciutats castellanes; justament n'hi ha hagut un augment en època recent³.

A nivell cultural refermem que "al costat d'escriptors, pintors... reconeguts internacionalment, com Cervantes, Quevedo, Velázquez... n'hi ha d'altres (...) que no justifiquen la seva incorporació al nomenclàtor." I encara menys avui en dia, que els referents culturals són mundials i no estan encotillats a Castella -en detriment dels referents culturals propis- com en dictatorials temps passats -o almenys no haurien de ser-ho⁴. Cal un debat serè menat per especialistes en què es triïn els autors universals que per la singularitat de llur obra es mereixin un lloc al nomenclàtor.

També, a nivell d'excessos, trobem molts carrers dedicats a fabricants i a terratinents⁵. Ser-ne és ja un motiu per tenir un carrer? Pensem que cal reflexionar-hi i estudiar el perfil d'aquests i quins valors reflecteixen. Fets que haurien d'exposar-se a la placa. En aquest sentit, per exemple, és evident que un promotor de la cultura i mecenes com en Miquel Forrellat és ben merescut que consti al nomenclàtor. Però, què cal fer amb els fabricants que alhora varen ser traficants d'esclaus? Els eliminem del nomenclàtor o fem constar a la placa l'origen de les seves fortunes, en comptes d'amagar-ho tal i com fins ara s'ha fet?⁶

A bona part del barri de Poblenou hi predominen carrers amb noms de santuaris marians. Ens trobem que el nomenclàtor sabadellenc conté un gran nombre de carrers dedicats a la Mare de Déu i a sants; part de les quals, contravenint doblement els

---

² Vegeu l'Annex, apartat 7.1.2.

³ Quan diem en "època recent" ens referim posteriors a la publicació dels *Criteris*. Cas de la plaça dedicada a Madrid. Vegeu l'Annex, apartat 7.1.7.

⁴ Vegeu l'Annex, apartat 7.1.8.

⁵ Vegeu l'Annex, apartat 7.1.9.

⁶ Vegeu l'Annex, apartat 7.1.3.

*Críteris*⁷, alienes a Sabadell i als Països Catalans⁸. Alhora, ens trobem algun carrer dedicat a capellans integristes⁹.

En definitiva, resulta evident la pervivència de mancances així com d'excessos i la necessitat d'esmenar-los.

5- Conclusions.

Cal esmenar mancances així com també excessos existents al nomenclàtor, per tal d'adequar-lo a la realitat sabadellenca, catalana i mundial; així com per acabar de desfer-se de les últimes rèmores d'un nomenclàtor que era una eina de propaganda franquista i castellanista-espanyolista (tant a nivell de personatges, com a nivell històric, geogràfic i cultural).

Cal, també, afegir noves perspectives al nomenclàtor. Concretament, criteris de gènere (aproximadament, dels carrers dedicats a persones només un 10% ho són a dones) i de laïcitat.

El nomenclàtor ha de reflectir uns valors humans, socials i nacionals. En aquest sentit, a Castellarnau els vials porten noms de persones que han lluitat per la llibertat i la dignitat humanes. Tanmateix, caldria incorporar al nomenclàtor carrers de llengües minoritàries/minoritzades, cultures i nacions sense estat, dirigents republicans sabadellencs i catalans, personatges i episodis de relleu de la història de Sabadell i de Catalunya...

Per finalitzar, recordar que tots els criteris elaborats per experts que hem anat veient, des de l'*Informe-Balanç* (1983) fins als *Críteris per a la toponímia d'àmbit municipal* (2006), els uneix un denominador comú: una nítida reivindicació dels topònims genuïns del terme -en especial els antics i populars- i de personatges rellevants de la població; seguidament, de tot l'àmbit cultural català; per acabar amb els noms de llocs i persones d'àmbit universal. Junt amb una recomanació a fer-ho des de la ponderació i el consens. I, com exposa el Memorial, recordar, "perquè la barbàrie no es torni a repetir".

És l'hora, en definitiva, de fer un replantejament valent i a fons del nomenclàtor.

---

⁷ Recordem que els *Críteris* demanen prioritzar els criteris locals/comarcals/Països Catalans, alhora que recomana que "(...) caldria no abusar de les denominacions d'un àmbit concret, com el polític, el religiós, etc".

⁸ Vegeu l'Annex, apartat 7.1.5.

⁹ Vegeu l'Annex, apartat 7.1.6.

6.- Apèndix.

6.1.1.- Personatges vinculats a la dictadura de Franco¹⁰.

Alcalde Marcet, plaça de l'

Industrial tèxtil i alcalde de Sabadell.

El 1940 fou nomenat alcalde interí de Sabadell i, el 1942, titular, càrrec que va ocupar fins al 1960. Va ser procurador a Corts i diputat provincial.

Antoni Llonch, plaça d'

Industrial tèxtil i alcalde.

A l'abril de 1960 va ser nomenat alcalde de la ciutat, en substitució de Josep M. Marcet i Coll, càrrec que va exercir fins al gener de 1965.

Arnella, carrer d'

Va militar en la Federació de Joves Cristians de Catalunya. Acabada la guerra, entrà a treballar a l'Ajuntament de Barberà del Vallès i va ser delegat comarcal d'Educació Popular. Director del diari Sabadell, entre 1941 i 1945.

Historial toponímic

Arnella, *calle*

Baygual, carrer de

Membre del consell d'administració de *El Siglo Futuro*, òrgan de la *Comuni6n Tradicionalista*. Assassinat.

Historial toponímic

Baygual (27.10.1960), *calle*

Doctor Argemí, plaça del

Metge. Fou tinent d'alcalde de Cultura entre 1958 i 1964.

Historial toponímic

Doctor Argemí (25.02.2011)

Feliu Pla, passatge de

Feliu Pla i Formosa (Sabadell, 1 d'agost de 1893 - Teheran, 2 de juny de 1955). Professor mercantil.

(...) La Guerra Civil el sorprengué a Madrid, on fou detingut i empresonat pels republicans, que li demanaren que fes d'interpret de les Brigades Internacionals. Pla s'hi negà i fou jutjat i condemnat a mort, pena que li fou commutada per treballs forçats en la construcció del ferrocarril de la província de Madrid. Acabada la guerra, retornà a Sabadell i va fer de professor d'anglès a l'Escola Industrial. Pla, que era cunyat de l'alcalde Josep M. Marcet, va ser nomenat delegat comarcal del Sindicat Vertical. Aviat,

---

¹⁰ Com exposa l'historiador Martí Marín, "no és admissible honorar en democràcia càrrecs polítics que van ser designats per un règim dictatorial, no se'ls pot homenatjar com a alcaldes o regidors quan no van ser elegits democràticament. Com tampoc és admissible noms que han estat imposats al marge de qualsevol procés democràtic" i, en aquest sentit, "tornar-lo a canviar és un acte de restitució, no d'imposició. "Acte-debat sobre la Memòria Històrica als nostres carrers i places", 28.03.2017.

però, fou comissionat a Teheran per obrir nous mercats per a la indústria tèxtil i la metal·lúrgia sabadellenca.

Historial toponímic

Feliu Pla (26.1.1956), *pasaje*

6.1.2.- Personatges vinculats a la dictadura de Primo de Rivera.

Alfons Sala, carrer d'

Fou diputat provincial pel Partit Liberal Dinàstic i amic personal d'Alfons XIII; el 1919 fundà la *Unión Monárquica Nacional*. Col·laborà amb la Dictadura de Primo de Rivera, el qual el nomenà president de la Mancomunitat governativa. El 1926 fou nomenat comte d'Ègara.

Antoni Cusidó, carrer d'

Industrial tèxtil i regidor municipal.

Durant la dictadura de Primo de Rivera, va ser tinent d'alcalde i regidor de Foment, encarregat de les obres públiques

El 1957, l'ajuntament presidit per Josep M. Marcet va acordar donar el nom d'Antoni Cusidó al que fins aleshores era carrer de les Basses.

Arimon, carrer d'

Va ser regidor de l'Ajuntament de Sabadell amb l'alcalde Esteve M. Relat, durant la dictadura de Primo de Rivera. Detingut les primeres setmanes de l'aixecament franquista, el van tancar a la txeca del carrer de Sant Elies de Barcelona i el van assassinar a la carretera de l'Arrabassada el 23 de novembre del 1936.

Doctor Relat, carrer del

Metge i alcalde. Durant la dictadura de Primo de Rivera fou nomenat alcalde de Sabadell per la seva condició d'universitari, càrrec que ocupà des de l'octubre de 1923 fins al febrer de 1930.

Josep Comas, carrer de

Alcalde de Barberà del Vallès, de 1923 a 1931

Paco Mutlló, carrer de

Industrial. Va ser regidor de l'Ajuntament de Sabadell i diputat provincial durant la dictadura de Primo de Rivera.

6.2.- Duplicitats.

Barcelona, carretera
Barcelona, plaça

Bellaterra, carretera de
Bellaterra, passatge de

Borriana, carrer
Borriana, travessia

Can Puiggener, carrer
Can Puiggener, baixada

Cardener, carrer del
Cardener, plaça del

Catalunya, plaça de
Catalunya, parc de

Clavé, carrer de
Clavé, passatge de

Colom, carrer de
Colom, passatge de

Concòrdia, avinguda de la
Concòrdia, bosc de la
Concòrdia, plaça de la

Ebre, passatge de l'
Ebre, ronda de l'

Enginyer Playà, carrer de l'
Enginyer Playà, passatge de l'

Entrepeñas, carrer d'
Entrepeñas, plaça d'

Església, carrer de l'
Església, travessia de l'

Fiveller, carrer de
Fiveller, plaça de

Flamicell, carrer del
Flamicell, travessia del

Fontanella, carrer de
Fontanella, plaça de

Fraser Lawton, carrer de
Fraser Lawton, passatge de

Garona, carrer de la
Garona, plaça de la

Grècia, carrer de
Grècia, passatge de

Josep Esquirol, plaça de
Josep Esquirol, carrer de

Jonqueres, plaça de
Jonqueres, passatge de

Matadepera, avinguda de
Matadepera, carretera de

Maty Mont, carrer de
Maty Mont, plaça de

Merinals, plaça dels
Merinals, polígon dels (aquest remet a la plaça)

Moratín, carrer de
Moratín, passatge de

Navacerrada, plaça de
Navacerrada, ronda de

Nord, carrer del
Nord, parc del

Pare Rodés, carrer del
Pare Rodés, passatge del

Pau, avinguda de la
Pau, plaça de la

Pedregar, carrer del
Pedregar, plaça del

Pou, passatge del
Pou, plaça del

Puigcerdà, carrer de
Puigcerdà, passatge de

Ramon Llull, carrer de

Ramon Llull, plaça de

Salut, carrer de la
Salut, pujada de la

Sant Jaume, carrer de
Sant Jaume, plaça de

Sant Joan, plaça de
Sant Joan, carrer de

Sant Oleguer, carrer de
Sant Oleguer, passeig de

Sol, plaça del
Sol, carrer del

Sol i Padrís, plaça de
Sol i Padrís, carrer de

Somosierra, carrer de
Somosierra, passatge de

Tàcit, carrer de
Tàcit, passatge de

Vallès, carrer del
Vallès, passatge del
Vallès, plaça del

Advocacia, plaça de
Advocacia del torn d'ofici, rotonda de

Berenguer el Gran, carrer
Comte Ramon Berenguer

7.- Annex.

Els noms que es proposen en aquest annex comprenen des dels casos més flagrants -junt amb l'anterior llistat de persones que han col·laborat amb les dictadures franquista i de Primo de Rivera- fins a d'altres que tot i no ser especialment greus sí que convé qüestionar-los i replantejar-se si són mereixedors que continuïn al nomenclàtor. Cal, sobretot, informar als sabadellencs dels mèrits dels personatges, topònims i fets històrics que tenen al nomenclàtor dels seus carrers i places i a partir d'aquí generar un debat profund i públic.

En la segona part de l'annex hom fa propostes per revertir en positiu dèficits exposats al llarg de l'*Informe*. No volen ser altra cosa que un primer llistat que ajudi a generar aquest necessari debat ciutadà.

7.1.- Carrers dedicats a personatges, topònims o episodis històrics que cal revisar.

Bona part ja consten a l'apartat "Eliminació de noms lligats al franquisme o a activitats repressores d'altres èpoques" de l'*Informe-balanç* (1983). Observant l'"historial toponímic" hom veu que molts d'aquests noms s'han incorporat al nomenclàtor en època dictatorial.

Concha Espina.

"Esriptora, propagandista del règim franquista."¹¹

Historial toponímic

Concha Espina (29.12.1955), *calle*

Zurbano.

General esparterista, repressor de Barcelona i de Sabadell. Extret del nomenclàtor: " (...) A partir de 1840 es va unir a Espartero, quan aquest era regent del Regne, i, nomenat comandant general de Biscaia, va participar en el bombardeig de Barcelona el 1843. Sabadell, que s'havia rebel·lat contra Espartero el mateix dia que Barcelona, el 6 de juny de 1843, va ser objecte de la repressió dels generals Espartero, Seoane i Zurbano, encarregats de sufocar la revolta popular a Catalunya."

Historial toponímic

Bulbena (mitjan segle XIX)

Zurbano (1.9.1855)

Zurbano (27.5.1939), *calle*

Oscà.

"En record de l'ofensiva de les forces franquistes."¹²

Historial toponímic

Cases d'en Boadella (meitat segle XIX)

Quiroga (1.9.1855)

Huesca (24.11.1939), *calle*

---

¹¹ *Informe-balanç del nomenclàtor de carrers de Sabadell* (1983). P. 66.

¹² *Informe-balanç del nomenclàtor de carrers de Sabadell* (1983). P. 66.

7.1.2.- Mites de la historiografia espanyolista.

7.1.2.1.- Mites que giren entorn la "*guerra de la independència*" (guerra del Francès).

Agustina d'Aragó, carrer d'

Mite de la història espanyolista creada a partir de la "*guerra de la independència*" .

Historial toponímic

Agustina de Aragón (9.12.1965), *calle*

Bailèn, carrer de

Ciutat d'Andalusia, a la província de Jaén, on el 1808 les tropes andaluses reunides per les juntes de defensa de Granada i Sevilla varen derrotar l'exèrcit de Napoleó. Va ser la primera derrota a camp obert soferta pels exèrcits napoleònics, que tingué un gran ressò a tot Europa. Durant la batalla van fer presos uns 9.000 soldats francesos, que foren deportats a l'illa de Cabrera, un captiveri que durà cinc anys durant els quals la fam i la set van delmar la tropa fins a reduir-la a una tercera part.

Historial toponímic

Ponent

calle Poniente (27.5.1939)

Bailén (27.10.1960), *calle*

Dos de Maig, passeig del

Motí popular antifrancès, esdevingut a Madrid el 2 de maig de 1808, que iniciava la guerra contra Napoleó.

Historial toponímic: *Dos de Mayo* (27.5.1939), *paseo*,

Daoíz, carrer de

(Sevilla, 10 de febrer de 1767 - Madrid, 2 de maig de 1808). Militar espanyol. Morí durant el motí popular antifrancès del 2 de maig de 1808, que iniciava la guerra contra Napoleó.

Historial toponímic

Daoíz (9.12.1965), *calle*

Guerriller Alzina, carrer del

Josep Baqués

Robert Baró

Gent nostra als carrers de Sabadell

Ajuntament de Sabadell

1995

"Francesc Alzina Sabadell, segles XVIII - XIX

Propietari de la masia de ca n'Alzina. Va lluitar a la guerra del francès manant una partida com a guerriller. Va aconseguir el títol de benemèrit per la pàtria en grau heroic,

títol que portava adjunta la franquícia de contribucions fiscals per tota la vida. Malgrat això, a la vila li fou força discutida aquesta franquícia i àdhuc els seus mèrits. Degué morir cap a l'any 1820."

Historial toponímic

José Antonio (annexat de Barberà el 1959), *calle*

Tercio de Montserrat (19.2.1959), *calle*

Guerriller Alzina (18.7.1979)

Independència, carrer de la¹³

"Fa al·lusió a la Guerra de la Independència o Guerra contra Napoleó (1808 - 1814). Resistència armada del poble hispànic, amb una important presència de guerra de guerrilles, contra Napoleó Bonaparte, que volia imposar el seu germà Josep al tron espanyol en substitució dels Borbons."

Historial toponímic

Bruc (annexat de Barberà el 1959), *calle*

Independencia (18.2.1960), *calle*

Velarde, carrer de

Pedro Velarde (Muriendas, Castella, 19 d'octubre de 1779 - Madrid, 2 de maig de 1808). Militar espanyol.

"Velarde era capità d'artilleria i projectà un alçament contra Napoleó. Fracassat l'intent militar, s'uní a la revolta popular antifrancesa del 2 de maig de 1808 i morí durant el combat."

Historial toponímic

Velarde (9.12.1965), *calle*

7.1.2.2- Mites fundacionals que graviten entorn de l'època celtibèrica o de la "Reconquista":

Numància, carrer de

Poblat celtiber, situat al Cerro de Garray, prop de Sòria, que constituí un dels principals centres de resistència celtibèrica contra l'ocupació romana durant el segle II aC, fins que Escipió Emilià, que havia derrotat Cartago, va establir un setge a la ciutat, amb campaments permanents, que obligaren Numància, aïllada i víctima de la fam, a rendir-se l'any 133 aC. Malgrat la llegenda, la ciutat celtibèrica va perviure durant l'ocupació romana.

Historial toponímic

Numancia (24.11.1955), *calle*

Numància (30.10.1985)

---

¹³ A Catalunya aquesta guerra s'anomena tant a nivell historiogràfic com popular "guerra del Francès".

Covadonga, carrer de

Santuari asturià situat a la vall de Covadonga, entre els Picos de Europa i el Cantàbric. La basílica de *Santa Maria la Real de Covadonga* va ser construïda a finals del segle XIX, obra de l'arquitecte Federico Aparici, d'estil neoromànic, amb pedra calcària de color rosat. Al costat del santuari hi ha la *Santa Cueva*, amb la *Capilla del Sagrario* que acull la imatge de la verge de Covadonga i la tomba del rei don Pelayo que, segons la tradició, s'hi hauria refugiat amb els seus homes durant la batalla de Covadonga, l'any 722. La batalla de Covadonga, tot i no tenir a penes transcendència militar, ha estat considerada l'inici de la reconquesta dels territoris ocupats pels musulmans.

Historial toponímic

Covadonga (3r quart del segle XIX)

Astúries (6.1.1937)

Covadonga (25.5.1939), *calle*

Covadonga (30.10.1985)

7.1.2.3.- Carrers en homenatge a conqueridors¹⁴:

Pizarro, carrer de

Francisco Pizarro González (Trujillo, 16 de març de 1478 - Lima, 26 de juny de 1541). Conqueridor extremeny.

El 1531, Pizarro i Almagro, amb 180 homes, iniciaren la conquesta del Perú, aprofitant la guerra civil que dividia l'Imperi Inca. Pizarro aconseguí empresonar l'emperador Atahualpa i, després de rebre el rescat en or i plata, el féu executar. Aliat amb la noblesa de Cuzco, partidària de Huàscar, el germà d'Atahualpa, Pizarro completà la conquesta del Perú i fundà la ciutat de Lima.

La disputa per Cuzco va encendre la guerra civil entre pizarristes i almagristes, que acabà amb la derrota i l'execució d'Almagro, el 1538. Pizarro es dedicà aleshores a consolidar la colonització, però els partidaris d'Almagro, agrupats al voltant del seu fill, van assaltar el palau de Lima i assassinaren Pizarro, fet que desencadenà la segona guerra peruana.

Historial toponímic

Pizarro (1965), *calle*

Diego de Almagro, carrer

Diego de Almagro (Almagro, Ciudad Real, 1479 - Cusco, 1538). Militar castellà, conqueridor del Perú i de Xile.

Arribà a Amèrica el 1514. Va treballar amb Vasco Núñez de Balboa i va prendre part en les incursions, fundacions i conquestes desenvolupades al golf de Panamà. Administrà els béns de Francisco de Pizarro. El 1533 va arribar al Perú i l'any 1537 va ocupar Cusco i empresonà Hernando i Gonzalo Pizarro, fet que va provocar un sagnant enfrontament

---

¹⁴ Sobre els estralls de la colonització castellana d'Amèrica, denunciats pel coetani fra Bartolomé de las Casas: <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2012/05/19/bartolome-de-las-casas/#comment-3608>

entre almagristes i pizarristes, que es va acabar amb la victòria dels Pizarro en la batalla de les Salinas el 1538. Almagro fou fet presoner i el van executar al mes de juliol a la plaça Major de Cusco.

Historial toponímic

Diego de Almagro (16.5.1968), *calle*

7.1.2.4.- Carrers lligats al passat colonial castellà (i portuguès):

Fernando Poo, carrer de

Illa del golf de Biafra, avui anomenada Bioko, que forma part de la Guinea Equatorial i havia estat colònia espanyola fins que aconseguí la independència el 1968. Es troba situada a 32 km de la costa del Camerun a l'est, amb Nigèria al nord-oest i Sao Tomé i Príncipe al sud-oest. La ciutat més gran és Malabo, que alhora és la capital de Guinea Equatorial. L'illa va ser colonitzada als segles V-VI per diverses expedicions vingudes de les costes del golf que van configurar un grup humà diferenciat dels seus orígens bantú, els clans bubí que anomenaven Etulà la seva illa. Descoberta el 1472 pel portuguès Fernao da Po, al segle XVII la Companyia d'Índies holandesa hi havia centralitzat el comerç d'esclaus i poc després els portuguesos hi varen fer el mateix. Al segle XVIII, Portugal va cedir l'illa a Espanya, juntament amb la petita illa d'Annobon i la costa continental guineana. No és fins a l'inici del segle XX que Espanya va activar la colonització de Guinea, amb l'explotació dels recursos naturals i l'enfrontament amb els clans bubí, l'últim dels quals el 1910, en què moriren 15.000 nadius. El 1968 Bioko va aconseguir la independència integrada a Guinea Equatorial. * * * El carrer de Fernando Poo es troba situat al barri dels Merinals, en una zona en què predominen els carrers amb noms d'illes.

Historial toponímic

Fernando Poo (24.11.1955), *calle*

Rif, carrer del

Regió muntanyosa del nord del Marroc, a la costa mediterrània de l'arc de Gibraltar, que s'estén entre Tetuan i Nador. El Rif va ser protectorat espanyol des de 1912, en realitat una cessió de l'administració colonial francesa al Marroc. Habitat per nòmades berbers, de llengua i cultura amazig, va ser sotmès successivament per cartaginesos, romans, vàndals, bizantins i, al segle VI, pels àrabs. La penetració castellana s'hi inicià amb la presa de Melilla el 1497. Però els rifenys s'oposaren repetidament al domini espanyol, oposició que originà diversos conflictes armats, com el gran alçament de 1921 que acabà amb l'anomenat Desastre d'Annual i la guerra d'Àfrica, i que al capdavant provocaria la caiguda de la monarquia borbònica a l'Estat espanyol. Amb la descolonització, el Rif s'incorporà al Marroc el 1955, quan el país alauita assolí la independència.

Historial toponímic

Rif (29.12.1955), *calle*

Tetuan, carrer de

Ciutat del Marroc, situada al peu de la Serralada del Rif, és el centre comercial d'una fèrtil regió agrícola. El 1860, durant la Guerra d'Àfrica, hi tingué lloc la batalla de Tetuan, entre les tropes marroquines i l'exèrcit expedicionari espanyol que, sota el comandament del general O'Donnell, ocupà la ciutat. L'annexió, però, no es produí fins a 1913 i Tetuan es convertí en la capital del Protectorat espanyol del Marroc. El 1956, la independència del país alauita posava fi a l'administració colonial.

Historial toponímic

Tetuan, c. de

Tetuán (27.5.1939), *calle*

7.1.3.- Negrers:

Güell i Ferrer, carrer de

Economista, traficant d'esclaus i industrial català.

Historial toponímic

Güell i Ferrer (últim quart del segle XIX)

Pompeu Gener (6.1.1937)

Güell y Ferrer (27.5.1939), *calle*

Marquès de Comillas, carrer del

Comerciant, navilier i banquer; traficant d'esclaus

Historial toponímic

Marquès de Comillas (final del segle XIX)

Engels (6.1.1937)

Marqués de Comillas (27.5.1939), *calle*

7.1.4.- Personatges hostils a la llengua, cultura i nació catalana:

Antonio Machado, plaça d'

"Anticatalanisme i antinacionalisme

Sota l'aurèola republicana i progressista amb què s'ha revestit la figura de Machado hi ha una trajectòria espanyolista i anticatalanista. La seua obra és una exaltació de Castella (a través del seu paisatge) com a nucli i essència de l'Estat espanyol, la qual inclou una idea excloent de la diversitat i que es visualitza de forma inequívoca en els seus articles apòcrifs signats amb els pseudònims d'Abel Martín i Juan de Mairena i, també, en la correspondència amb la seua estimada Guiomar (Pilar Valderrama). Antonio Fernández Ferrer, en l'estudi introductor a l'edició de Juan de Mairena, adverteix:

« D'altra banda, també podríem trobar en la ideologia de Machado detalls no tan positius per a una visió actual d'alguns temes com, per exemple, la concepció

espanyolista massa ancorada en els tòpics del jacobinisme hispànic o el seu rebuig del pacifisme. »

Machado va defensar el monolingüisme espanyol d'una manera rotunda:

«No cal entestar-se que els nostres nens parlin cap altra llengua més que la castellana, la qual és la llengua imperial de la seua pàtria. El francès, l'anglès, l'alemany, l'italià s'han d'estudiar com el llatí i el grec, sense ànim de parlar-los.»

(...)

És a dir, el seu pensament jacobinista considerava la política nacionalista catalana com un anacronisme que calia combatre."

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Antonio_Machado

Quevedo, carrer de

"(...)

Quevedo i els catalans

Pel seu paper de fidel del comte d'Olivares, Quevedo va prendre clarament posicions contra la política catalana de la seva època, sobretot al final de la seva vida. Així alguns autors i crítics han considerat que era anticatalanista, arran de frases com: *En tanto que en Cataluña quedase algun solo catalán, y piedras en los campos desiertos, hemos de tener enemigo y guerra*. Per la seva defensa alguns altres argumenten que aquesta frase pertany a la seva darrera obra, *La rebelión de Barcelona ni es por el güevo ni es por el fuero*, que va escriure des de la presó per complaure Felipe IV i el Comte Duc d'Olivares, a fi d'adular-los i que l'alliberessin. També es poden trobar algunes altres frases referides als catalans, com ara al *Buscón* com aquesta que diu: *El catalán era la criatura más triste y miserable que diós crió*, ara bé segons alguns crítics quan escriu "el catalán" no es refereix a un ús en abstracte o col·lectiu ("els catalans") sinó en concret a un personatge específic de l'obra, que era català i que era molt trist.

Obres polítiques.

La rebelión de Barcelona ni es por el güevo ni es por el fuero. 1641, pamflet contra la revolta catalana de 1640: *"Son los catalanes aborto monstruoso de la política. Libres con señor; por esto el Conde de Barcelona no es dignidad, sino vocablo y voz desnuda. Tieren príncipe como el cuerpo alma para vivir; y como éste alega contra la razón apetitos y vicios, aquellos contra la razón de su señor."*

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Francisco_de_Quevedo

7.1.5.- Excessos. Marededéus i sants.

Hi ha sants que al seu darrere hi ha una devoció popular sabadellenca. Aquests cal conservar-los. Però n'hi ha que no responen a cap tradició. I hi ha casos flagrants que cal revisar urgentment, com el de sant Ferran.

Sant Ferran, carrer de

Ferran III (Valparaíso, Lleó, 1198 - Sevilla, 1252). Rei de Castella i Aragó. Fill d'Alfons IX de Lleó i Berenguera I de Castella, el 1217 va ser coronat rei de Castella per renúncia de la seva mare i el 1230 va heretar la corona de Lleó. La unió dels dos regnes va provocar una revolta nobiliària encapçalada per la casa de Lara i una invasió lleonesa promoguda pel seu pare Alfons IX. El seu regnat es va caracteritzar per la guerra contra els sarraïns per expulsar-los de la península. Quan va morir només quedava en mans dels musulmans el regne de Granada. L'any 1671, el papa Climent X el va canonitzar.

Historial toponímic

Sant Ferran (darrer quart del segle XIX)

Ferran i Clua (6.1.1937)

San Fernando (27.5.1939), *calle*

Curioses "santificacions" com la que agafa el nom d'un veí i, així, d'una manera o altra el propietari aconseguix que el carrer dugui el seu nom.

Sant Baldomer, carrer de

Baldomer, sotsdiaca de Lió, mort l'any 660. * * * La primera casa del carrer de Sant Baldomer, la va construir el 1882 un veí de malnom Picant, de qui el carrer prengué el nom un cop es començava a urbanitzar. Abans de 1913, però, ja era conegut com a carrer de Baldomer, possiblement pel nom d'un pagès que hi conreava la vinya. Va ser Josep Renom, aleshores arquitecte municipal, que en dibuixar els plànols del barri el 1913 hi va incorporar el sant, fins que el 1931 la flamant Segona República retornà la condició laica al ciutadà Baldomer. Per poc temps, però, perquè en acabar la Guerra Civil, el 1939, el sant s'acabà imposant.

Historial toponímic

Picant (1885), c.

Baldomero (annexat de Sr. Pere el 1904), c.

San Baldomero (1913), c.

Baldomer (1931)

San Baldomero (1.12.1939), *calle*

Sant Baldomer (30.10.1985)

Seguint en la mateixa línia de carrer que porta el nom de l'antic propietari.

Sant Honorat, carrer de

Honorat de Lérins, nascut a les Gàl·lies l'any 350, es va convertir al cristianisme instat pel seu germà Venanci, amb qui va anar a l'Orient a la recerca de la santedat, però quan eren a Grècia, Venanci va emmalaltir i va morir. Aleshores Honorat es va retirar a la vida monàstica, va fundar un monestir a l'illa de Lérins, prop de Marsella, cedida pel

bisbe de Frejus, a principis del segle V. De Lérins, uns anys més tard, va passar a ser arquebisbe d'Arles. Va deixar escrites diverses obres, entre les quals les regles del monestir i l'"Exhortació", que va adreçar al prefecte de les Gàl·lies, el 429, al llit de mort. * * * El carrer de Sant Honorat va aparèixer a la dècada del 1840, en terrenys cedits per Honorat de Puig, en reconeixement del qual s'anomenà de Sant Honorat.

Historial toponímic

Sant Honorat (dècada de 1840)

URSS (6.1.1937)

San Honorato (27.5.1939), *calle*

Sant Honorat (30.10.1985)

Advocacions marianes que no responen a una tradició sabadellenca i han estat posades al nomenclàtor en època franquista.

Almudena, carrer de l'

Verge de l'Almudena, patrona de Madrid, que es venera a la catedral madrilenya de Santa Maria la Real de la Almudena. * * * El carrer de l'Almudena es troba situat al Poblenou, en una zona de carrers dedicats a santuaris marians.

Historial toponímic

Almudena (29.12.1955), *calle*

Almudena (30.10.1985)

Begoña, carrer de

Basílica de la Verge de Begoña, a Bilbao, patrona de Biscaia. Construïda al segle XVI, sobre una primitiva ermita, per Martínez de Arago, és un temple basilical amb tres naus sense creuer, d'estil gòtic basc. L'altar major acull un retaule neoclàssic amb el cambril de la verge. La portada és de tall renaixentista, amb un gran arc triomfal, i el campanar, d'espadanya, és de principis del segle XX. Destruït parcialment durant la primera guerra carlina, va ser reconstruït entre 1902 i 1907, segons el projecte de José M. Basterra. * * * El carrer de Begoña es troba situat al Poblenou, en una zona de carrers on predominen els noms de santuaris marians.

Historial toponímic

Begoña (29.12.1955), *calle*

Begoña (30.10.1985)

Bona-sort, carrer de la

La Mare de Déu de la Bona-sort es venera a l'església romànica de Sant Sadurní de Collsabadell, a Llinars del Vallès. Es tracta d'una església originàriament romànica amb planta de creu llatina i arqueries cegues del segle XII, que va ser ampliada amb un presbiteri rectangular i capelles laterals als segles XVI i XVII. El campanar és gòtic de tres cossos amb una mitja torre adossada per la qual puja una escala de cargol fins al segon cos. De la destrucció soferta durant la Guerra Civil, es van salvar els retaules del Roser i parcialment el de sant Isidre i el de la Mare de Déu de la Bona-sort. A la rectoria del segle XVI s'hi establí, l'any 1977, una petita comunitat de monges cistercenques procedents de Vallbona de les Monges, sota l'advocació de la Mare de Déu de la Bona-

sort. * * * El carrer de la Bona-sort es troba al barri del Poblenou de la Salut, en una zona en què predominen els carrers amb noms de santuaris marians.

Historial toponímic

Bonafort (29.12.1955), *calle*

Bona-sort (30.10.1985)

Guadalupe, ronda de

Santuari marià de Guadalupe, a Extremadura, construït al segle XIII. Alfons XI de Castella el va refomar al segle XIV i es convertí en monestir de jerònims. Ronda situada al barri del Poblenou, on els carrers porten noms de santuaris marians.

Historial toponímic

Guadalupe (29.12.1955), *ronda*

Luján, carrer de

Santuari de la Mare de Déu de Luján, centre de pelegrinatge on es venera una imatge de la verge que data del segle XVII. És a la ciutat de Luján, prop de Buenos Aires, a la República Argentina. * * * El carrer de Luján es troba al Poblenou de la Salut, en una zona de vials en què predominen els noms de santuaris marians.

Historial toponímic

Luján (29.12.1955), *calle*

Macarena, carrer de la

Basílica de la Macarena, santuari marià situat al popular barri sevillà de la Macarena. El temple és de construcció recent, però la imatge de la mare de Déu és una talla del segle XVII o principis del XVIII i és la que dóna fama a la confraria de "*Nuestra Señora de la Esperanza y Hermandad de Penitencia*" fundada a finals del segle XVI. El carrer de la Macarena es troba situat al barri del Poblenou de la Salut, en què la majoria de vials porten noms de santuaris marians.

Historial toponímic

Macarena (29.12.1955), *calle*

Macarena (30.10.1985)

Verge de la Paloma, carrer de la

Advocació mariana de la ciutat de Madrid, que data de finals del segle XVIII. L'advocació s'originà en una quadre de la verge de la Soledat trobat per uns nens que jugaven al carrer de la Paloma. Una veïna el va recuperar i el va col·locar al portal de casa seva, des d'on es va difondre la devoció a la verge trobada, que anomenaren de la Paloma pel nom del carrer on es venerava.

Historial toponímic

Virgen de la Paloma (annexat de Barberà. 1959), *c.*

Verge de la Paloma (30.10.1985)

7.1.6.- Capellans i papes integristes, tot i que també tenen matisos que es podrien especificar:

Papa Pius XI, carrer del

Nom que adoptà Achille Ratti (Desio, 31 de maig de 1857 - Roma, 10 de febrer de 1939) en ser elegit papa el 1922.

Havia estat prefecte de la Biblioteca Ambrosiana i de la Vaticana, arquebisbe de Milà i cardenal. Com a papa va publicar, entre d'altres, l'encíclica *Quadragesimo anno*, sobre la qüestió social. El febrer de 1929 va signar amb Mussolini els Pactes de Laterà que significaren el reconeixement del nou Estat del Vaticà, un concordat que implicava l'acceptació de l'Església Catòlica com a oficial a tot l'estat italià i una indemnització en metàl·lic en concepte de reparació dels danys ocasionats per l'ocupació de Roma i la resta de territoris pontificis el 1870.

Historial toponímic

Ancha (annexat el 1904 amb la Creu Alta), *calle*

Salvador Seguí (1934)

Papa Pío XI (27.5.1939), *calle*

Papa Pius XI (30.10.1985)

Sardà i Salvany, plaça de

Fèlix Sardà i Salvany (Sabadell, 21 de maig de 1841 - 2 de gener de 1916). Eclesiàstic apòlogista i escriptor.

Acabada l'escolarització als Escolapis, ingressà al Seminari de Barcelona per cursar els estudis eclesiàstics. El 1864 es llicencià en Teologia a València i cantà la primera missa l'any següent, a Montserrat. Nomenat catedràtic del Seminari, aviat hagué d'abandonar la tasca docent per motius de salut i retornà a Sabadell, on va ser beneficiat de l'església parroquial de Sant Feliu.

Escriptor d'una producció extensa, va fundar i dirigir durant 43 anys la Revista Popular, setmanari catòlic, i va publicar set volums de *Propaganda catòlica* (1883-1890). Però, sens dubte, la seva obra més controvertida va ser *El liberalismo es pecado*, màxim exponent del catolicisme conservador, que ha estat considerat el llibre més dur i bel·ligerant contra el pensament modern. El 1871 va fundar l'Acadèmia Catòlica, juntament amb Lluís Carreras i Mas. Va ser també el principal impulsor de l'Asil dels Avis Desemparats, per al qual va fer donació de la seva casa pairal, que es va inaugurar el 1905.

El nom de Sardà i Salvany va ser donat durant la dictadura al carrer de la Rosa, denominació que, d'altra banda, s'havia mantingut viva i que va ser recuperada pel primer ajuntament democràtic. Més endavant, a mitjan anys vuitanta, el nom de Sardà i Salvany fou donat a una plaça sorgida de la reforma de l'Eix Macià.

7.1.7.- Excessos. "Model pseudo-cultural franquista". Geografia.

Albarrasí, carrer d'

Massís de la serralada Ibèrica, a la província de Terol, que separa les valls del Guadalaviar i el Xúquer, i antigament havia estat frontera entre Castella i Aragó. El carrer d'Albarrasí forma part d'una zona de vies urbanes amb noms de muntanyes, que va de Ca n'Oriac a la Plana del Pintor.

Historial toponímic

Albarracín (29.12.1955), *calle*

Albarrasí (30.10.1985)

Albaicín, passatge de l'

Barri de la ciutat de Granada d'on foren expulsades, després de la revolta de 1568, prop de 80.000 famílies morisques, substituïdes per cristians del nord de Castella, fet que inicià la decadència de la ciutat.

Historial toponímic

Albaicín (29.1.1986)

Alcarria, carrer de l'

Comarca de Castella la Nova, situada al nord-est de la Meseta Sud, entre les províncies de Guadalajara, Conca i Madrid. La comarca és travessada pel Tajo i els seus afluents Cifuentes, Guadamajud, Guadiela, Henares i Tajuña, entre d'altres de menys cabal. Amb una densitat de població molt baixa, les localitats més importants són Brihuega, Cifuentes, Chinchón, Pastrana, Priego i la capital comarcal, la ciutat de Guadalajara. * * * El carrer de l'Alcarria es troba al barri de Ca n'Oriac, en una zona de vies urbanes amb noms de comarques, majoritàriament catalanes.

Historial toponímic

Alcarria (29.12.1955), *calle*

Alcarria (30.10.1985)

Alcubierre, carrer d'

Serra de l'Aragó, a l'àrida comarca dels Monegres, que separa les conques fluvials del Flumen i l'Alcanadre al nord-est, i del Gállego i l'Ebre al sud-oest. Format per plataformes escalonades, la serra culmina al pic de San Caprasio, de 811 m, i al Monte Oscuro, de 822 m. La serra d'Alcubierre va ser un dels escenaris en què s'estabilitzà el front d'Aragó durant la Guerra Civil espanyola. * * * El carrer d'Alcubierre es troba situat a la Plana del Pintor, en una zona de carrers amb noms de serres i muntanyes.

Historial toponímic

Alcubierre (10.10.1958), *calle*

Arousa, carrer d'

Situada entre les províncies de la Corunya i Pontevedra, la ria d'Arousa és la més gran de les rias gallegues i de tot l'Estat. Forma part de les Ries Baixes i es troba limitada al

nord per la península de Barbanza i al sud per la península de Salnés. Els principals rius que hi desemboquen són l'Ulla, a la capçalera de la ria, i l'Umia, a la cala formada a la costa de Cambados. La ria presenta nombroses illes; al centre hi ha la d'Arousa, que dona nom a la ria, i les de Sálvora, A Toxa, Loaña, Mariña i Grove. És també la que compta amb més nuclis de població: O Grove, San Xulián de Arousa, Vilagarcia, Rianxo o Esteiro, que viuen de la pesca i de la indústria conservera.

Historial toponímic

Arosa (29.12.1955), *calle*

Arousa (30.10.1985)

Bujaruelo, carrer de

Port i vall del Pirineu aragonès, al nord-oest de la vall d'Ordesa, on hi ha el naixement del riu Ara, que tradicionalment ha estat un pas fronterer amb França. L'orde dels Hospitalers van construir-hi l'hospital de *San Nicolás* al segle XII, que va mantenir-hi el poblament fins al segle XVIII, però avui la vall es troba completament deshabitada i només hi queden les restes de l'església i l'hospital i el pont romànic.

Historial toponímic

Bujaruelo (29.12.1955), *calle*

Bujaruelo (30.10.1985)

Candanchú, carrer de

Centre d'esquí del Pirineu aragonès, prop del port de Somport, al municipi de Canfranc i tocant a la frontera francesa. Inaugurat el 1928, és una de les estacions d'esquí més antigues de l'Estat espanyol. Avui és una estació de marcat caràcter familiar, que compta amb una gran zona per a esquiadors debutants i es troba completament arcerada del vent per la seva especial configuració orogràfica. * * * El carrer de Candanchú es troba situat a la Plana del Pintor, en una zona amb noms de relleus muntanyosos.

Historial toponímic

Candanchú (9.12.1965), *calle*

Candanchú (30.10.1985)

Canelles, carrer de¹⁵

Embassament del municipi d'Os de Balaguer, el més gran de la conca de la Noguera Ribagorçana, de 716 milions de m³ de capacitat. Amb un salt de 96 m, la central de Canelles té una potència de 150.000 kw i una producció anual mitjana de 110.166.000 kwh. Les cues del pantà era previst que arribessin a Casserres del Castell, al riu Gruart, i al Pont de Montanyana, a la Noguera, però les pèrdues que es produeixen a través de les calcàries del congost de Blancafort ho impedeixen. * * * El carrer de Canelles es troba situat a Torre-romeu, en una zona de vials amb noms d'estanys i pantans.

---

¹⁵ Incloem en aquest llistat Canelles i Cavallers perquè formen part de la propaganda franquista de la política d'embassaments i pantans (nomenclàtors anys 66 i 55 respectivament). No pel fet de ser topònims catalans.

Historial toponímic
Canelles (23.3.1966), *calle*
Canelles (30.10.1985)

Cavallers, carrer de

Antic estany de la capçalera de la Noguera de Tor, a la vall de Boí, que va ser transformat en pantà en construir-hi la resclosa de 70 m d'alçada i 360 m de longitud. El pantà de Cavallers, de 15.754 m³ de capacitat, proporciona l'aigua a la central hidroelèctrica de Caldes de Boí. * * * El carrer de Cavallers es troba situat a Torre-romeu, en una zona de vials amb noms d'estanys i pantans.

Historial toponímic
Cavallers (20.12.1955), *calle*
Cavallers (30.10.1985)

Entrepeñas, carrer d'

Embassament de la capçalera del Tajo, a la província de Guadalajara. Inaugurat el 1956, ocupa una superfície de 3.213 ha i té una potència instal·lada de 36.680 kw. Juntament amb el pantà de Buendía, proveeix el transvasament Tajo-Segura. * * * El carrer d'Entrepeñas es troba situat al barri de Torre-romeu, en una zona amb noms d'estanys i pantans.

Historial toponímic
Entrepeñas (9.12.1965), *calle*
Entrepeñas (30.10.1985)

Fuerteventura, carrer de

Illa de l'arxipèlag de les Canàries. És la més àrida i la més propera a la costa africana, a tan sols 97 km. Allargassada de nord a sud, té una amplada màxima de 20 km, i amb 1.659 km² és la segona en extensió de l'arxipèlag. La capital és Puerto Rosario. El nom indígena de l'illa abans de la conquesta castellana era Erbane, i es trobava dividida en dos territoris dominats per les tribus de Maxorata, al nord, i Jandía, al sud, separats per la muralla de la qual encara es conserven restes a l'istme de La Pared. * * * El carrer de Fuerteventura es troba al barri dels Merinals, en una zona en què predominen els noms d'illes.

Historial toponímic
Fuerteventura (24.11.1955), *calle*

Gállego, carrer del

Riu d'Aragó, afluent de l'Ebre. Neix al Pirineu, entra al Somontano pels Mallos de Riglos i desemboca a l'Ebre prop de Saragossa. El carrer del Gállego es troba situat a Torre-romeu, en una zona amb noms de rius i estanys.

Historial toponímic

Gállego (24.11.1955), *calle*
Gállego (30.10.1985)

Gran Canària, carrer de

Illa de les Canàries, situada en un punt central de l'arxipèlag, entre Tenerife i Fuerteventura, i amb una extensió de 1.532 km². D'origen volcànic i forma circular, és constituïda per un massís que arriba als 1.950 m d'altitud al Pico de las Nieves. La capital és Las Palmas de Gran Canaria, antic campament dels colonitzadors castellans, que va ser port estratègic en la ruta de les Índies. Es troba situada al nord-est, que és on es concentra la majoria de la població de l'illa. Gran Canària és la Tamarán dels aborígens berbers que poblaren l'illa abans de la colonització castellana. * * * El carrer de Gran Canària es troba al barri dels Merinals, en una zona de vies urbanes que porten noms d'illes.

Historial toponímic
Gran Canaria (24.11.1955), *calle*

Illes Cíes, plaça de les

Formen un arxipèlag situat davant la ria de Vigo, constituït, de nord a sud, per tres illes: la de Monte Agudo, la de Monte Faro i la de San Martiño, amb alguns petits illots més. Les dues primeres es troben unides per una llengua de sorra i un estany natural. L'arxipèlag ha estat declarat Parc Nacional Maritimoterrestre i té una superfície total de 3.000 ha, 400 de les quals corresponen a l'àrea emergida. Deshabitades i protegides, les illes conserven tota la bellesa natural originària. * * * La plaça de les Illes Cíes es troba situada al barri dels Merinals, en una zona de carrers amb noms d'illes.

Historial toponímic
Illes Cíes (24.9.1997)

Nerbion, carrer del

Riu del País Basc que neix a Peña Orduña, frontera d'Àlava i la província de Burgos. Baixant per la vall del Nerbion, entra a Biscaia i en arribar a Basauri rep les aigües de l'Ibaizábal, recorre la comarca del Gran Bilbao i travessa la capital com a Ria de Bilbao, per acabar desguassant al Cantàbric, entre Portugalete i Getxo. El carrer del Nerbion es troba al barri de Torre-romeu en una zona de carrers amb noms de rius.

Historial toponímic
Nervi6n (24.11.1955), *calle*
Nerbion (30.10.1985)

Oretana, carrer d'

La Cordillera Oretana o Montes de Toledo és una serralada de la Meseta sud peninsular, d'una altitud màxima de 1.500 m, que inclou les serres d'Altamira, Guadalupe, San Pedro i Montánchez. El carrer d'Oretana es troba a la Plana del Pintor en una zona amb noms de serralades i relleus muntanyosos.

Historial toponímic
Oretana (9.12.1965), *pasaje*
Oretana (30.10.1985)
Palma, carrer de La

Peñalara, carrer de

Amb 2.430 m d'altitud, és el pic més alt de la Sierra de Guadarrama i el segon del Sistema Central. El carrer de Peñalara es troba situat en una zona amb noms de muntanyes, entre el Torrent del Capellà i la Plana del Pintor.

Historial toponímic
Peñalara (29.12.1955), *calle*
Peñalara (30.10.1985)

Región de Murcia, passeig de la

Comunitat autònoma del sud-est peninsular, a la costa mediterrània, que correspon aproximadament a l'antic regne de Múrcia. Habitada successivament per ibers, cartaginesos, romans i gots, el 799, en ser ocupada per Abd al-Rahman, passà a mans dels àrabs, que hi romangueren gairebé 500 anys. El regne musulmà de Múrcia fou conquerit el 1266 pel rei Jaume I de Catalunya-Aragó, que el cedí al seu gendre Alfons X de Castella, tal com estipulava el tractat d'Almirra. Des de finals del segle XIX i les primeres dècades del XX, però sobretot després de la Guerra Civil, a la nostra ciutat i a tot Catalunya hi hagué un fort contingent d'immigració procedent de terres murcianes.

No hi consta l'historial toponímic.

Rioja, carrer de la

Regió històrica de la península Ibèrica situada entre el País Basc i Navarra al nord, Aragó a l'est i Castella al sud i a l'oest, constituïda com a comunitat autònoma uniprovincial durant la transició democràtica, amb capital a Logronyo. Ocupa un tram considerable del marge dret de la vall alta mitjana de l'Ebre, als peus del Sistema Ibèric, i és drenada també pel riu Oja, d'on prové el nom de la regió. A part de la indústria vitivinícola, la Rioja és coneguda pel monestir de San Millán de la Cogolla, on es guarden els manuscrits més antics conservats, tant en llengua basca, com en l'incipient romanç aragonès occidental origen del castellà.

Historial toponímic
Rioja (29.12.1955), *calle*

Santiago de Compostel·la, carrer de

Ciutat i capital de Galícia, seu del govern autonòmic de la Xunta de Galícia. El nucli antic de la ciutat va ser declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO, el 1985. A principis del segle IX, la descoberta del suposat sepulcre de l'apòstol sant Jaume originà la fundació de la ciutat i la convertí en el centre occidental de peregrinacions més important després de Roma. La llegenda de l'apòstol s'originà molt probablement en el

trasllat de relíquies jacobees des de Mèrida quan la ciutat extremeña caigué en mans dels musulmans.

Historial toponímic

San Jaime (annexat de Barberà el 1959), *calle*

Santiago de Compostela (18.2.1960), *calle*

Somosierra, carrer de

Massís de Castella, a la Serralada Central, d'una altitud màxima de 2.129 m al pico del Lobo, que separa les conques del Duero i del Tajo.

Historial toponímic

Somosierra (24.11.1955), *calle*

Tenerife, carrer de

És l'illa més gran de les Canàries i es troba al centre-oest de l'arxipèlag, a uns 300 km de la costa africana. La capital és Santa Cruz de Tenerife. El massís volcànic del Teide, amb el punt culminant de 3.718 m d'altitud, és el més elevat de l'illa i de tots els territoris de l'Estat espanyol. Els guanxes, els pobladors berbers de l'illa abans de la conquesta castellana de 1496, l'anomenaven "Chenet" o "Achinet". * * * El carrer de Tenerife es troba al barri dels Merinals, en una zona de vials amb noms d'illes.

Historial toponímic

Tenerife (24.11.1955), *calle*

Triana, plaça de

Barri popular de Sevilla, a la riba del Guadalquivir, frontera entre Triana i la resta de la ciutat. Tradicionalment ha estat un barri de mariners i terrissers, i ha estat habitat històricament per veïns d'ètnia gitana, fins que la pressió immobiliària els ha foragitat de l'anomenada Cava de los Gitanos.

Historial toponímic

Triana (9.12.1965), *plaza*

Antilles, carrer de les

Les Antilles són una cadena d'illes en forma mitja lluna que s'estén des de la península de Florida fins a la costa d'Amèrica del Sud, al mar del Carib o de les Antilles, i formen part de les velles Índies Occidentals. Es divideixen en tres grups d'illes: les Bahames; les Grans Antilles, que inclouen Cuba, Jamaica, la Hispaniola (amb dos estats, Haití i la República Dominicana), Puerto Rico i les illes Caiman, i les Petites Antilles, que consten de dos arxipèlags, les illes de Sobrevent a l'est i les de Sotavent al sud, davant les costes veneçolanes, amb més d'una vintena d'illes, entre les quals, les Antilles Neerlandeses, Barbados, Curaçao, Grenada, Martinica, Montserrat, Trinidad i Tobago. L'illa de Guanahaní, després anomenada San Salvador, a les Bahames, va ser la primera terra americana descoberta per Colom, que en aquell moment, juntament amb totes les altres illes antillanes, pertanyien a dues grans famílies ètniques d'Amèrica del Sud, els

arauacs i els caribs. * * * El carrer de les Antilles es troba al barri dels Merinals, en una zona de carrers en què predominen els noms d'illes.

Historial toponímic
Antillas, *calle*
Antilles (30.10.1985)

Colòmbia, carrer de

Colòmbia és una república d'Amèrica del Sud, situada entre el mar Carib i l'oceà Pacífic, que limita a l'est amb Veneçuela i el Brasil, al sud amb el Perú i l'Equador i a l'oest amb Panamà. La capital és Bogotà i el castellà és la llengua oficial, però hi ha una gran varietat de llengües ameríndies, de les quals el txibtxa, l'arauac, el quítxua i el carib són les que compten amb més parlants. Entre 1200 i 1510 es formaren les grans cultures precolombines, d'un grau de civilització molt avançat, com la dels quimbayas, tribus quítxues de l'Alt Cauca i de la serralada central, o els txibtxa o muisca, de l'altiplà. L'arribada dels exploradors espanyols el 1510 marca l'inici de la davallada d'aquests pobles precolombins, que foren sotmesos o anorreats. Els espanyols hi van construir assentaments, que amb el temps van esdevenir les províncies de Nueva Granada, convertides en virregnat el 1717. El moviment independentista, liderat per Simón Bolívar i Francisco Santander, va assolir el seu objectiu el 1819, quan Nueva Granada es convertí en la república federal de la Gran Colòmbia. * * * El carrer de Colòmbia es troba situat al barri dels Merinals, en una zona de vials amb noms de països americans.

Historial toponímic
Colombia (10.10.1958?), *calle*

Uruguai, carrer de l'

País de l'Amèrica del Sud, fronterer amb el Brasil al nord i a l'est, amb l'Argentina a l'oest, frontera marcada pel riu Uruguai, mentre al sud limita amb l'Oceà Atlàntic a l'estuari del Riu de la Plata. La capital és Montevideo. Abans de la colonització europea, el territori uruguaià era habitat per pobles nòmades indoamericans, els més antics dels quals eren els "charrúa" i durant la conquesta d'espanyols i portuguesos la cultura guaraní era la predominant. Després de l'establiment dels espanyols a Montevideo, el 1730, l'Uruguai va formar part del Virregnat de la Plata, que tenia la capital a Buenos Aires. Però amb el sorgiment dels moviments independentistes d'Amèrica del Sud, a principis del segle XIX, el territori argentí de la "Banda Oriental", va proclamar la independència i el 1828 es convertí en el nou país de l'Uruguai. * * * El carrer de l'Uruguai es troba al barri dels Merinals, prop de Can Feu, en una zona de carrers amb predomini de noms de països americans.

Historial toponímic
Uruguay (1965), *calle*

7.1.8.- Excessos. "Model pseudo-cultural franquista". Cultura.

És ingent la quantitat de noms dedicats a carrers que responen a aquests excessos.

Resulta, però, especialment greu el cas del **carrer de Campoamor**.

Si en llegim la nota biogràfica de la Gran Enciclopèdia Catalana¹⁶ ens trobem que titlla una de les seves obres, *Humoradas* (1886-88), de "breus composicions al servei d'una intenció filosòfica sovint anodina" i se'ns precisa que "Escriví també obres filosòfiques d'escassa qualitat." Llegint l'històric toponímic veiem que aquest nom es posà en plena dictadura de Primo de Rivera i es mantingué amb el franquisme (1939).

Per reblar el clau aquest carrer, a més, dona nom a un barri.

La nostra proposta, seguint els *Criteris*¹⁷, és que carrer i barri prenguin el nom de les terres on nasqué el barri: can Font del Pla.

Igualment ens hem de plantejar el fet que José de **Espronceda** tingui l'honor de donar nom no només a un carrer sinó també a un barri; fet aquest darrer a totes voltes excessiu, alhora que junt amb l'anterior cas de Campoamor trenca els criteris de denominar els barris sabadellencs amb noms de topònims genuïns del terme, especialment de masies. En aquest mateix sentit, el barri de **Cifuentes** també trenca aquest criteri -i els *Criteris*- i també cal replantejar-ne el nom.

Espronceda, passeig d'

José de Espronceda Delgado (Almendralejo, 1808 - Madrid, 1842). Escriptor.

Historial toponímic

Espronceda, *paseo*

Espronceda (27.5.1939), *paseo de*

Espronceda (30.10.1985)

Cabanyes, carrer de

Manuel de Cabanyes i Ballester (Vilanova i la Geltrú, 27 de gener de 1808 - 16 d'agost de 1833). Poeta preromàntic en llengua castellana.

Va estudiar a València, Cervera i Saragossa, on es llicencià en dret. Els primers poemes, influïts per Horaci, els recollí en el volum *Preludios de mi lira* (1833), elogiats per Milà i Fontanals i Menéndez Pelayo. Entre formes clàssiques i romanticisme incipient, Cabanyes era conscient de les dificultats d'escriure en una llengua apresada, que resultava d'expressió llatinitzant, una mica arcaica i afectada. Altres obres seves són *Cántica*

---

¹⁶ <http://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0014012.xml>

¹⁷ "De la mateixa manera que en el cas dels noms de barris, urbanitzacions i polígons industrials, cal procurar que la denominació de les noves vies urbanes respecti i contribueixi a la conservació de la toponímia municipal existent. Així, en primer lloc, és recomanable que, a l'hora de posar nom a noves vies, es tinguin en compte els topònims històrics genuïns del terme; (...)" *Criteris per a la toponímia d'àmbit municipal*. Departament de Territori i Sostenibilitat, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Catalans, 2006.

nupcial (1833) i *Producciones escogidas* (1858), apareguda pòstumament. Cabanyes va morir de tuberculosi als vint-i-cinc anys.

Historial toponímic

Cabanyes (1925), c. de

Francisco Xavier Cabanes (24.11.1939), *calle*

Cabanyes (9.12.1965), *calle*

Calderón, carrer de

Pedro Calderón de la Barca (Madrid, 17 de gener de 1600 - 25 de maig de 1681).

Escriptor castellà del Barroc.

La seva obra comprèn tots els gèneres dramàtics, comèdies, drames, sarsueles, entremesos i, sobretot, una vuitantena d'actes sacramentals, gènere en què és el màxim especialista: *La vida es sueño*, *El gran teatro del mundo*, *El gran mercado del mundo*, *La cena del rey Baltasar*, *El divino Orfeo*, *La nave del mercader*... La gran novetat del seu teatre són les obres filosòfiques, que plantegen el desengany existencial del Barroc.

El carrer de Calderón s'inicià aproximadament a la cruïlla del camí que roda vila i el camí de Terrassa, que era coneguda com a Creu de la Mà.

Historial toponímic

Calderón (3r quart del segle XIX ?), c. de

Rafael Campalans (6.1.1937)

Calderón (27.5.1939), *calle*

Fernán Caballero, carrer de

Fernán Caballero era el pseudònim de Cecila Böhl de Faber y Larrea (Morges, Suïssa, 24 de desembre de 1796 - Sevilla, 7 d'abril de 1877).

Novel·lista en llengua castellana, d'origen suís.

La seva novel·la més coneguda és *La gaviota*. Va escriure també narracions curtes, contes i quadres de costums.

Historial toponímic

Fernán Caballero (9.12.1965), *calle*

Fernán Caballero (30.10.1985)

Garcilaso, carrer de

Garcilaso de la Vega (Toledo, 1501 ? - Niça, 14 d'octubre de 1536). Poeta i militar castellà.

Formà part de la cort de l'emperador Carles i participà en diverses accions militars. A la campanya de Provença, el 1536, durant l'assalt a la fortalesa de Lo Muèi, el van ferir mortalment.

La seva obra poètica, molt breu, fou publicada pòstumament pel seu amic Joan Boscà. Se'l considera el primer poeta humanista, en llengua vulgar, a la península Ibèrica.

Historial toponímic

Garcilaso (1872)

Garcilaso (27.5.1939), *calle*

Góngora, carrer de

Luis de Góngora y Argote (Còrdova, 11 de juliol de 1561 - 23 de maig de 1627). Poeta i dramaturg espanyol del Segle d'Or, màxim exponent del corrent literari barroc conegut com a Culteranisme.

Les seves obres principals són la *Fábula de Polifemo y Galatea* i les *Soledades*.

Historial toponímic

Góngora (9.12.1965), *calle*

Goya, carrer de

Francisco de Goya y Lucientes (Fuendetodos, Aragó, 30 de març de 1746 - Bordeus, 16 d'abril de 1828). Pintor i gravador.

Destaca per la seva capacitat d'invenió, per la renovació de recursos formals i pel gran domini del color, que en fan un pintor difícilment classificable dins els corrents del seu temps i precursor de les principals tendències posteriors: romanticisme, realisme, impressionisme, expressionisme, surrealisme.

Historial toponímic

Goya (1925), c. de

Goya (27.5.1939), *calle*

Gustavo Adolfo Bécquer, carrer de

Gustavo Adolfo Domínguez Bastida, més conegut com a Gustavo Adolfo Bécquer (Sevilla, 17 de febrer de 1836 - Madrid, 22 de desembre de 1870). Poeta romàntic castellà.

Als 18 anys es traslladà a Madrid, on exercí de periodista i funcionari. És autor de les *Rimas*, d'expressió nua i simple, d'alta qualitat poètica, lluny del retoricisme i els excessos del romanticisme espanyol. Pòstumament van aparèixer les *Leyendas*, que recullen tradicions populars i fantàstiques. El 1871 van aparèixer en dos volums les *Obras completas*.

Historial toponímic

Gustavo Bécquer (plànol Can Rull 1926), *calle*

Gustavo Adolfo Bécquer (30.10.1985)

Juan Valera, carrer de

Juan Valera y Alcalá-Galiano (Cabra, Còrdova, 18 d'octubre de 1824 - Madrid, 18 d'abril de 1905). Diplomàtic, polític i escriptor espanyol.

Com a diplomàtic viatjà per tot Europa fins que el 1858 s'establí a Madrid. Aleshores dirigí diversos diaris, va ser diputat a Corts i secretari del Congrés, càrrecs que alternà amb el conreu de la literatura i l'exercici de la crítica literària, faceta en què excel·lí. Com a novel·lista és conegut per *Pepita Jiménez*, sens dubte la millor, *Doña Luz* o *Juanita la larga*. Quant a l'assaig destaquen *Sobre el Quijote* i *Estudios críticos sobre literatura, política y costumbre de nuestros días*. Va ser un home d'una vasta cultura i un gran coneixedor dels clàssics grecollatins.

El carrer de Juan Valera es troba a Can Rull, en una zona on predominen els vials amb noms de músics i escriptors.

Historial toponímic

Juan Valera (29.12.1955), *calle*

Juan Valera (30.10.1985)

Larra, carrer de

Mariano José de Larra y Sánchez Castro (Madrid, 24 de març de 1809 - 13 de febrer de 1837). Crític i escriptor castellà.

Publicà articles a diversos diaris amb el pseudònim de Fígaro, articles lúcids i crítics sobre política, literatura, teatre i costums, en un castellà considerat modèlic, que van ser recollits en volum a *Colección de artículos dramáticos, literarios, políticos y de costumbres*.

La Generació del 98 el prengué com a model i precursor.

Historial toponímic

Larra (plànol Can Rull 1926), *calle*

Larra (30.10.1985)

Lope de Vega, carrer de

Félix Lope de Vega y Carpio (Madrid, 25 de novembre de 1562 - 27 d'agost de 1635). Poeta i dramaturg castellà.

Estudià a les universitats de Salamanca i d'Alcalà, i participà en l'Armada Invencible. De les 1.500 peces teatrals que va arribar a escriure, ens n'han pervingut unes 460; entre les més conegudes: *Fuenteovejuna*, *El caballero de Olmedo*, *La dama boba*, *Los melindres de Belisa* i *El villano en su rincón*. Va escriure també poemes èpics, burlescos, històrics i mitològics, com *La gatomaquia*, i narracions i novel·les en prosa com *La Arcadia* o *La Dorotea*.

Historial toponímic

Lope de Vega (plànol 1864)

Lope de Vega (27.5.1939), *calle*

Madrazo, carrer de

Federico de Madrazo Kuntz (Roma, 12 de febrer de 1815 - Madrid, 11 de juny de 1894). Pintor espanyol.

És el més destacat d'una família de pintors castellans del segle XIX. Deixeble del seu pare, José de Madrazo, a Madrid; d'Ingres, a París, i d'Overbeck, a Roma. Va ser pintor de cambra de la reina Isabel II, director de l'Academia de San Fernando i del Museo del Prado. Retratista de l'alta societat madrilenya, és el màxim representant del purisme en la pintura castellana del segle XIX.

Historial toponímic

Madrazo (plànol Can Rull 1926), *calle*

Moratín, carrer de

Leandro Fernández de Moratín (Madrid, 10 de març de 1760 - París, 2 de juny de 1828). Dramaturg i poeta castellà.

Viatjà per França, Anglaterra i Itàlia, i durant l'ocupació francesa s'identificà amb el govern napoleònic. Traductor de Shakespeare i Molière, la seva obra més coneguda és *El sí de las niñas*. És el màxim exponent del neoclassicisme literari espanyol.

Historial toponímic

Moratín (1872), c. de

Moratín (27.5.1939) [tram oest], *calle*

Pereda, carrer de

José María de Pereda y Sánchez Porrúa (Polanco, 6 de febrer de 1833 - Santander, 1 de març de 1906). Escriptor castellà. Va ser diputat carlí, el 1873, i membre de la Real Academia Española, el 1897.

Iniciat en la literatura dins el realisme, començà escrivint breus quadres de costums com *Escenas montañesas* (1864), *Tipos y paisajes* (1871). A part d'un primer intent poc afortunat de novel·la ideològica, la seva gran creació és la novel·la regional sobre el paisatge, l'ambient, els tipus i els costums de la seva terra. Destaquen *Sotileza* (1885), en què retrata la vida dels pescadors cantàbrics, i *Peñas arriba* (1895), una visió dels habitants de la muntanya santanderina.

Historial toponímic

Pereda (9.12.1965), *calle*

Pintor Pradilla, carrer del

Francisco Pradilla y Ortiz (Villanueva del Gállego, 24 de juliol de 1848 - Madrid, 1 de novembre de 1921). Pintor.

Pensionat a Roma, pintà *Juana la Loca*, que li valgué la medalla d'honor de l'Exposició Nacional de Bellas Artes de Madrid, el 1878. Va obtenir també diversos premis a París, Viena, Munic i Berlín. Fou director del Museo del Prado i de l'Academia Española de Bellas Artes en Roma.

Historial toponímic

Pintor Pradilla (9.10.1922), c. del

Pintor Pradilla (27.5.1939), *calle*

Rosales, carrer de

Eduardo Rosales y Gallina (Madrid, 4 de novembre de 1836 - 13 de novembre de 1873). Pintor castellà.

Format a l'Academia de San Fernando amb Federico de Madrazo, pertany a la primera generació de pintors d'història. Becat a Roma, es va apropar al realisme sense abandonar, però, el sentimentalisme religiós natzarenista. El 1864, sota la influència de Velázquez, va pintar *El testamento de Isabel la Católica*, que juntament amb *Muerte de Lucrecia* de 1871 són l'aportació més important de Rosales a la pintura d'història.

Historial toponímic

Rosales (finals segle XIX), c. de

Rosales (27.5.1939), *calle*

Sarasate, carrer de

Pablo Sarasate y Navascués (Pamplona, 10 de març de 1844 - Biarritz, 20 de setembre de 1908). Violinista i compositor navarrès.

Estudià becat al Conservatori de París, el 1856, i actuà per tot Europa i per Amèrica. Entre les seves composicions hi ha *Danzas españolas* i *Aires gitanos*.

Historial toponímic

Sarasate (1965), *calle*

Sarasate (30.10.1985)

Tirso de Molina, passeig de

Nom amb què és conegut Gabriel Téllez (Madrid, 24 de març de 1584 - Almazán, 12 de març de 1648), poeta i dramaturg castellà del Barroc, un dels més prolífics del segle d'Or.

Destaca com a autor teatral que abraça tots els gèneres, des del drama teològic, com *El condenado por desconfiado*, fins a la comèdia, com *Don Gil de las calzas verdes*. D'entre la seva producció cal fer esment de la creació del mite de don Juan a *El burlador de Sevilla y convidado de piedra*, que va tenir una gran repercussió a la cultura europea.

Historial toponímic

Tirso de Molina (final segle XIX), pg.

Tirso de Molina (27.5.1939), *paseo*

Turina, carrer de

Joaquín Turina Pérez (Sevilla, 9 de setembre de 1882 - Madrid, 14 de gener de 1949).
Compositor andalús.

Estudià a Sevilla, Madrid i París, on residí de 1905 a 1914. Les seves millors obres són inspirades per la seva ciutat natal: *Sevilla*, *Sonata romántica*, *Rincones sevillanos*, *Sinfonía sevillana*, etc. Entre les seves obres teòriques destaca *Enciclopedia abreviada de la música* i *Tratado de composición musical*.

El carrer de Turina es troba al barri de Cifuentes, en una zona on predominen els noms de músics i compositors.

Historial toponímic

Turina (29.12.1955), *calle*

7.1.9.- Fabricants, grans propietaris i nobles.

Baronia, carrer de la

Nom posat en record de la "Casa del Baró", propera a l'església de Sant Salvador, on els sabadellencs pagaven els censos.

Historial toponímic

Rahona (annexat el 1904 amb la Creu Alta), c. de

Arrahona (27.5.1939), *calle*

La Baronia (27.10.1960), *calle*

Baronia (30.10.1985)

Borgonyó, carrer de

El nom d'aquest carrer es va aprovar l'any 1885 en memòria de la família Borgonyó, grans propietaris rurals, que tenien la casa pairal a Jonqueres, a la masia que va ser coneguda com a mas Paratja fins al 1607, quan per via matrimonial passà a mans dels Borgonyó. Josep Borgonyó i Busquets (s. XVIII) va néixer a la masia de Can Borgonyó i, segons alguna font, fou alcalde de Sant Pere de Terrassa. El seu fill, Joan Borgonyó i Llnell, va ser tinent d'alcalde del mateix municipi a la dècada de 1840 i 1850. L'hereu es digué Josep Borgonyó Sallent. Malgrat que el cognom Borgonyó hagi tingut al llarg dels segles variants ortogràfiques com ara Borguño, Borgunyó, Borguñó..., en convertir-se en topònim s'escriu segons les normes ortogràfiques actuals, per analogia també amb els noms de lloc Borgonyà i Can Bogonyà (Castellar del Vallès), els quals tenen la mateixa arrel. Aquest mateix criteri és el que segueix el "Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya" de la Generalitat de Catalunya i tot el nomenclàtor sabadellenc, seguint les recomanacions del Grup d'Experts de les Nacions Unides en Noms Geogràfics (GENUNG) i de la Comissió de Toponímia de Catalunya.

Historial toponímic

Borgunyó (1885)
Kropotkin (6.1.1937)
Borguñó (27.5.1939), *calle*
Borgonyó (30.10.1985)

Borrell, carrer de

Josep Antoni Borrell i Borgonyó (Sabadell, 1756 - 1828). Fabricant tèxtil i propietari dels terrenys en què el 1857 els seus hereus van construir el vapor d'en Borrell.

Va ser alcalde interí el 1809, nomenat pel municipi per ocupar la vacant deixada per la mort de Bartomeu Salt Amat, el primer alcalde nomenat per la Junta Superior de Catalunya durant la Guerra del Francès.

Historial toponímic
Borrell (anys 50 del segle XIX), c. de
Borrell (27.5.1939), *calle*
Borrell (30.10.1985)

Font, carrer d'en

Nom del propietari que hi edificà les primeres cases. El carrer d'en Font s'inicià després de 1772 per on passava, al principi del segle XVII, el "camí que roda la vila". S'anomenà carrer de les Cases d'en Font i, més endavant, d'en Font, fins al final de la darrera Guerra Civil, que prengué el nom de Cardenal Gomà. Popularment era conegut per carrer dels Gitanos.

Historial toponímic
Cases d'en Font (després de 1772)
Font (últim quart del segle XVIII)
Gitanos (nom popular)
Font (27.5.1939), *calle*
Cardenal Gomà (1941), *calle*
Font (18.7.1979)

Notari Herrán, passatge del

Ramón Herrán y Torriente (Liérganes, 1883 - Madrid, 1964). Notari de Sabadell entre 1921 i 1942, en què es traslladà a Barcelona per ocupar una plaça que li corresponia per antiguitat. Abans d'anar a viure a Barcelona, va fer construir unes cases angleses en una finca que havia adquirit al passatge, que per aquesta raó rebé el nom del notari.

Josep Baqués
Robert Baró
Gent nostra als carrers de Sabadell
Ajuntament de Sabadell
1995

"Ramón Herrán y Torriente. Liérganes, 1883 - Madrid, 1964.

Notari. Delegat notarial del districte de Sabadell. La primera població on actuà com a notari fou a Elciego (Àlaba), després a Navarrete (Logronyo) i el Villar de Benaduf (València). L'abril de 1921 arribà a Sabadell on va viure durant 20 anys, fins que marxà a Barcelona l'any 1942 per anar a una notaria que li corresponia per torn d'antiguitat. Fou donat el seu nom a un passatge on ell havia comprat unes finques que estaven a mig construir. Les acabà i posteriorment les va vendre entre els anys 1940 i 1942."

Historial toponímic

Notario Herrán, *pasaje*

Capità Sancho (6.1.1937)

Notario Herrán (27.5.1939), *pasaje*

Notari Herrán (30.10.1985)

Picañol, carrer de¹⁸

Joan Picañol i Aldavert (Monistrol de Calders, ? d'agost de 1855 - Sabadell, 4 de març de 1931). Forner, propietari de terres i alcalde.

Joan Picañol, forner de Monistrol de Calders, arribà a Sabadell amb la seva dona cap al 1883 i tres anys després se n'anà a viure a la Creu Alta, primer al carrer de Manresa, que avui és carrer Major, i més endavant al carrer Nou de Jonqueres, que ha acabat anomenant-se avinguda de l'Onze de Setembre.

La casa del carrer Nou, que era cantonera i tenia un solar a l'eixida posterior, l'havia comprada el 1900 Maria Quintana, la muller de Picañol, i ell mateix va demanar llicència municipal per tancar el solar del darrere, que donava a un carrer innominat acabat d'obrir. Des d'aleshores el carrer constà documentat com a carrer de Picañol, per ser el primer a parcel·lar el terreny, tot i que a dreta llei no n'era el propietari.

Picañol s'hi establí com a forner i el 1903 arribà a ser alcalde de Sant Pere de Terrassa, municipi al qual pertanyia la Creu Alta. De fet, va ser el darrer alcalde de Sant Pere, perquè el 1904 la Creu Alta passava a pertànyer a Sabadell i, amb el canvi de jurisdicció, Picañol fou nomenat tinent d'alcalde del nou Ajuntament.

Historial toponímic

Picanyol (annexat el 1904 amb la Creu Alta), c.

Picañol (27.5.1939), *calle*

Picañol (30.10.1985)

7.1.10.- Altres polítics.

Dolores Ibárruri

Gallarta, Biscaia, 9 de desembre de 1895 — Madrid, 12 de novembre de 1989

Formà part dels fundadors del *Partido Comunista de España*, i el 1930 fou elegida membre del comitè central. Redactora de *Mundo Obrero*, fou detinguda i empresonada en diverses ocasions. Membre del comitè executiu després del quart congrés del partit

---

¹⁸ En aquest cas, a més, el solar era de la seva muller.

(1932), participà en els fets d'octubre del 1934, a Astúries. Diputada el 1936, durant la Guerra Civil portà a terme una intensa activitat propagandística. Exiliada a l'URSS (1939), fou secretària general del PCE (1942) i en fou presidenta des del 1960 fins a la mort. Des d'aquest càrrec, i en la seva qualitat de símbol vivent del partit, participà en les principals activitats polítiques del comunisme a l'exili; el 1977 tornà a l'Estat espanyol, i fou elegida el mateix any diputada per Astúries. Publicà les memòries *El único camino* (1962) i, en francès, unes *Mémoires de la Pasionaria* (1964). Entre d'altres premis i guardons rebé el premi Lenin de la pau i l'Orde de Lenin.

Font: <http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0033321.xml>

Historial toponímic

Dolores Ibárruri (24.9.1997)

Seguidora de Stalin. En un míting en València en 1938 pronuncià la frase «*Más vale condenar a cien inocentes a que se absuelva a un solo culpable*», en referència al procés del POUM.

A l'al·locució radiofònica d'Indalecio Prieto -cap de govern a l'ombra- del 8 d'agost de 1936 en què hi feia una crida a aturar els excessos de la repressió a la rereguarda i a posar fi als *paseos* (es treia els presoners o a persones de dretes, fins i tot republicans moderats, de llurs domicilis a fer un passeig que acabava amb el seu assassinat), Dolores Ibárruri el replica amb "*¡Hay que exterminarlos! (...) Que no fuera el momento de la revolución obrera (...) no podía entenderse como una llamada a la generosidad frente al enemigo: definirlo como fascista equivalía a dirigir hacia él la única política posible, la del exterminio*"¹⁹.

Pot tenir un carrer dedicat algú amb aquests valors i ètica?

Joan Sallarès i Pla (Sabadell, 13 de novembre de 1845 - 20 de novembre de 1901). Industrial tèxtil i polític conservador.

Més informació a:

http://coneix.sabadell.cat/index.php?option=com_content&view=article&id=17308&Itemid=129

Historial toponímic

Joan d'Igualada (meitat segle XIX)

Argüelles (1.9.1855)

Duce Mussolini (24.11.1939), *calle*

Argüelles (24.4.1945), *calle*

Sallarés y Pla (11.10.1945), *calle*

Sallarès i Pla (30.10.1985)

Sallarès i Pla ha estat associat amb el reformisme social. Els seus escrits demostren que no és sinó un mite. A *El trabajo de las mujeres y los niños* (1893) "es mostra contrari a la instrucció dels fills dels obrers ni que sigui elemental":

---

¹⁹ El problema, a més, era a qui i per què es definia algú com a "feixista". Paul PRESTON. *L'holocaust espanyol. Odi i extermini durant la Guerra Civil i després*. Barcelona: editorial Base, 2011. P. 445-446.

"...es además ideal utópico el que se propone ampliar la enseñanza popular a un grado tal, que exigiría del obrero seguir largos cursos a la conclusión de los cuales se encontraría con escasa ventaja práctica para el desempeño de su trabajo. No debe olvidarse que a la postre, el sitio del obrero es la fábrica y el taller."²⁰

Un altre exemple. L'any 1900, "Sallarès aconseguí l'aprovació d'una esmena a la Llei Dato sobre la jornada laboral de dones i infants, augmentant la jornada laboral màxima permesa."²¹

Juan Vázquez de Mella y Fanjul "(Cangas de Onís, 8 de juny de 1861 - Madrid, 26 de febrer de 1928). Polític asturià, diputat a Corts de 1893 a 1916 i una de les principals figures del tradicionalisme espanyol.

Declarat germanòfil durant la Primera Guerra Mundial, s'enfrontà amb Jaume de Borbó, pretendent de la corona i aliadòfil, de qui es separà per fundar el *Partido Católico Tradicionalista*, que es basava en la tradició, la monarquia i la unitat d'Espanya, i propugnava una representació corporativista a través de la família, el municipi i la regió."

Historial toponímic

Luis Millet (annexat de Barberà el 1959), *calle*
Vázquez de Mella (18.2.1960), *calle*

7.1.11- Militars que cal valorar si està justificat que se'ls homenatgi al nomenclàtor sabadellenc, més encara si seguim els criteris de proximitat dels *Criteris*:

Gurrea, carrer de

"Manuel Antonio Gurrea (Olite, 1790 - Andoain, 1837). Militar liberal que va intervenir en la Guerra del Francès. En la Primera Guerra Carlina va lluitar al bàndol liberal i va morir a Andoain, el 29 de maig de 1837, en una acció militar contra els carlins. Va ser enterrat al mont Urgull, a Donòstia."

Historial toponímic

Buixó (meitat segle XIX)
Gurrea (1.9.1855)
Diego Gurrea (1.12.1939), *calle*

Lacy, carrer de

"Luis Roberto de Lacy y Gautier (San Roque, Camp de Gibraltar, 11 de gener de 1772 - Ciutat de Mallorca, 5 de juliol de 1817). Militar i polític liberal d'origen irlandès.

---

²⁰ Martí MARÍN. *Joan Sallarès i Pla, industrial i polític*. Sabadell: Quaderns d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach, LXXXIX, 2000. P. 30.

²¹ Martí MARÍN. *ibidem*, pàg. 26.

Va ser capità general de Catalunya durant la Guerra del Francès, de 1811 a 1813. El 1817 va encapçalar una revolta liberal i va dirigir l'exèrcit cap a Barcelona per reclamar la Constitució de 1812. Fracassat el complot, va ser condemnat a mort i executat a Mallorca, on l'havien traslladat per por que la protesta popular barcelonina no acabés en motí."

Historial toponímic

Colomer (mitjan segle XIX)

"Cabo" de Parrots (fins el 1855)

Lacy (1.9.1855)

General Sanjurjo (24.11.1939), *calle*

Lacy (30.5.1979)

Riego, carrer de

"Rafael del Riego y Tuñas (Santa Maria de Tuñas, Astúries, 9 d'abril de 1785 - Madrid, 7 de novembre de 1823). Militar asturià.

Riego va intervenir en la guerra contra Napoleó i va ser fet presoner a França, on va rebre la influència ideològica del liberalisme. De retorn a Espanya, el 1819 va ser destinat a Andalusia, a l'espera d'embarcar cap a Amèrica per sufocar les rebel·lions a les colònies. L'1 de gener de 1820, Riego, que havia participat en les conspiracions liberals contra el règim absolutista de Ferran VII, es va pronunciar públicament a favor de la Constitució de Cadis de 1812 i va recórrer Andalusia amb la seva columna animant els liberals a la insurrecció. Davant l'èxit de la proclama, a la qual s'havien afegit la Corunya, Barcelona, Saragossa i Pamplona, Ferran VII acabà acceptant la Constitució de 1812. S'obria així el Trienni Constitucional de 1820-23, que acabà amb la invasió dels Cent Mil Fills de Sant Lluís per restablir l'absolutisme. Riego, que resistia a Andalusia, fou finalment capturat i condemnat a mort."

Historial toponímic

Mataró (1841 aprox.)

Caritat (meitat segle XIX)

Riego (1.9.1855)

27 de Enero de 1939 (24.11.1939), *calle*

Riego (30.5.1979)

7.1.12.- Altres casos a valorar.

Enginyer Playà i Fraser Lawton. La memòria popular no en guarda res. Van construir el ferrocarril, però van cobrar per fer-ho.

Enginyer Playà, carrer de l'

Josep Playà Suñer (Manresa, 1860 - Barcelona, 1924). Enginyer dels Ferrocarrils de Catalunya, que van arribar a Sabadell el 1922. Playà va rebre l'encàrrec de la *Barcelona Traction, Light and Power Company*, la companyia canadenca que havia electrificat la indústria catalana, de projectar l'arribada del tren a Sabadell. Playà va traçar el trajecte fins a la Rambla per damunt del carrer de l'Horta Novella, però davant la protesta dels federals, la companyia va haver de modificar el projecte i va construir el túnel que

s'inaugurà el setembre de 1925. Playà és autor també d'altres obres d'enginyeria, entre les quals, seguint les tendències que havia marcat Gustave Eiffel, el pont per a vianants, construït el 1909, a l'estació de Centelles sobre la línia de Barcelona a Puigcerdà.

Historial toponímic

Ingeniero Playá (1925), c.

Ingeniero Playá (27.5.1939), *calle*

Enginyer Playà (30.10.1985)

Fraser Lawton, carrer de

Frank Fraser Lawton (Chorlton, Lancashire, Anglaterra, 1871) fou el director gerent de la *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited*, constituïda el 1911 a Toronto i coneguda com La Canadenca.

La Barcelona Traction va crear una xarxa de producció i distribució d'energia elèctrica a Catalunya que va servir per electrificar la indústria del país. Amb la formació de la societat *Ferrocarriles de Cataluña, S.A.*, la companyia canadenca reblava el projecte modernitzador amb l'electrificació de les comunicacions.

Historial toponímic

Fraser Lawton (1925), c. de

Fraser Lawton (27.5.1939), *calle*

Fraser Lawton (30.10.1985)

7.2.- Propostes de noms a incorporar.

7.2.1.- Dones.

25 de novembre

El 25 de novembre va ser declarat **dia internacional contra la violència de gènere** el juliol de 1981, en el context del primer *Encuentro Feminista de Latinoamérica y del Caribe* celebrat a Bogotà (Colòmbia). En aquesta trobada les dones van denunciar la violència de gènere en l'àmbit domèstic i la violació i l'assetjament sexual en l'àmbit dels governs, incloent-hi la tortura i els abusos que patien moltes presoneres polítiques.

Es va escollir aquest dia per commemorar el violent assassinat de les germanes Minerva, Patria i Maria Teresa Mirabal, tres activistes polítiques, el 25 de novembre de 1960 mentre anaven a Puerto Plata a visitar els seus marits empresonats, a mans de la policia secreta del dictador Rafael Trujillo a la República Dominicana. Els seus cadàvers destrossats van aparèixer al fons d'un barranc. Adela (Dedé) Miraval és l'única germana que va sobreviure, i va morir el 2014 a Bèlgica als 88 anys. Per al moviment popular i feminista de la República Dominicana, històricament, aquestes dones han simbolitzat la lluita i la resistència. El 1999, l'ONU va donar caràcter oficial a aquesta data.

Més informació a:

http://dones.gencat.cat/ca/ambits/commemoracions/dia_internacional_contra_violencia_dones/

Carme Claramunt

Militant d'Estat Català i ERC. Primera dona afusellada el 1939 per la repressió franquista.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Carme_Claramunt_i_Barot

Cecilia Payne-Gaposchkin (10 de maig de 1900 - 7 de desembre de 1979) va ser una astrònoma i astrofísica britànico-americana, destacada pel seu descobriment sobre la composició de les estrelles. El 1925, va proposar en la seva tesi Ph.D. una explicació de la composició de les estrelles en termes de les abundàncies relatives de hidrogen i heli. Va ser la primera dona a dirigir un departament a Harvard i va ostentar una càtedra al departament d'astronomia des d'on va dirigir diverses tesis doctorals.

Influència en les dones científiques

D'acord amb G. Kass-Simon i Patricia Farnés, la carrera de Payne va marcar un punt d'inflexió en l'Observatori de la Universitat Harvard. Sota la direcció de Harlow Shapley i el Dr. EJ Sheridan (a qui Payne-Gaposchkin va descriure com un mentor), l'observatori ja havia ofert més oportunitats en astronomia per a les dones que d'altres institucions, i els èxits notables ja havien tingut lloc a principis de segle per Williamina Fleming, Antonia Maury, Annie Jump Cannon, i Henrietta Swan Leavitt. No obstant això, amb el doctorat de Payne-Gaposchkin, les dones van entrar al "corrent principal" i la porta que es va obrir a la comunitat científica àmpliament dominada pels homes va ser una inspiració per a moltes. Per exemple, es va convertir en un model per l'astrofísica com ha assenyalat Joan Feynman, la mare i l'àvia de Feynman la volien dissuadir de dedicar-se a la ciència, ja que creia que les dones no eren físicament capaces d'entendre els conceptes científics. No obstant això, Feynman més tard es va inspirar amb Payne-Gaposchkin quan es va trobar amb alguns dels seus treballs en un llibre de text d'astronomia. En veure la investigació de Payne-Gaposchkin publicada d'aquesta manera Feynman es va convèncer que podia seguir la seva passió científica, que de fet segueix.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Cecilia_Payne-Gaposchkin

Joana Sol, Guillema Roberta i na Romaguera.

Dones sabadellenques penjades a la forca acusades d'exercir la bruixeria arran de la cacera de bruixes patida al Vallès els anys 1619-20.

o bé:

Violant Carnera, penjada per bruixa

Va morir després de confessar que havia provocat pedregades en l'època de la cacera de bruixes a Catalunya

Agnès Rotger Dilluns, 29 d'abril de 2013

El 1617 va ploure tantíssim que es va anomenar l'any del diluvi'. Només faltava això en aquells temps difícils, plens de fam, epidèmies i crisis polítiques i religioses a tot Europa. Tanta desgràcia no podia ser casualitat. I algú, en algun lloc, va trobar el culpable de tot plegat: el dimoni.

Conegut el criminal, només calia identificar els seus còmplices: les bruixes que vivien ocultes entre la cristiandat. A Catalunya, com a la resta del continent, per por, per malícia o per guanyar alguns diners, van començar les delacions. Les jutjaven tribunals civils perquè l'Església no ho veia clar. Van ser el primer gran fenomen de totalitarisme.

A Violant Carnera la van delatar uns veïns de les Arenes de Castellar del Vallès. Era pagesa i segurament vídua (potser també era lletja, o potser estranya, o potser més sàvia o lliure del que la societat benpensant podia tolerar). El fet és que el 17 de desembre del 1619 la van dur al castell del seu poble i ho va confessar tot amb gran detall: que era bruixa, que havia renegat de Déu i que participava en aplecs per la comarca amb altres bruixes i bruixots on feien balls —“sardanes, ball pla i altres balls que acostumem a fer els pagesos”, va especificar—, adoraven el dimoni i feien orgies. També va explicar que havia fet pedregar sobre Caldes.

Després d'aquesta declaració de manual, el batlle de Castellar va decidir traslladar el cas a Sabadell. Allà, davant d'un grup format per autoritats, jutge, fiscal, metge i notari, a Violant —gairebé nua sobre un banc i amb una cadena al coll— li van advertir: “Na Carnera ja saps com estàs condemnada a que sies torturada per a que digues la veritat quines persones hi havia amb ta companyia i han usat l'art de bruixa”. Mentre la torturaven, Violant invocava Déu i els sants demanant un miracle, però això no va semblar rellevant al tribunal. No la van deixar estar fins que no va delatar altres dones. La sentència, és clar, ja estava fixada de molt abans: morir penjada en públic.

Va ser una de les prop de quatre-centes persones que es van executar per bruixes entre el 1616 i el 1622, la més gran caça de bruixes que s'ha fet a Catalunya.

<http://www.sapiens.cat/ca/notices/2013/04/violant-carnera-3392.php>

Dolors Anglada i Sarriera, coneguda popularment com a **Lola Anglada** (Barcelona, 29 d'octubre de 1892 – Tiana, 12 de setembre de 1984), fou una narradora infantil i dibuixant catalana. Col·laborà des de molt jove a gairebé totes les revistes infantils catalanes de l'època i arribà a esdevenir un dels escriptors més representatius del gènere a la preguerra. Té obres al Museu Nacional d'Art de Catalunya i al Museu d'Història de Barcelona i és famosa la seva col·lecció de nines, instal·lada al Museu Romàntic Can Llopis (Sitges).

(...)

https://ca.wikipedia.org/wiki/Lola_Anglada

Més informació a: ROTGER, Agnès. "Lola Anglada, la primera dibuixant professional." *Sapiens*, núm. 179 (març 2017), p. 18.

Ermessenda de Carcassona

Ermessenda de Carcassona fou la dona més influent dels comtats catalans durant l'època medieval. Ermessenda va néixer a la ciutat de Carcassona al darrer terç del segle X (es calcula que Ermessenda va néixer cap l'any 972) i va morir a la població de Sant Quirze de Besora a mitjans del segle XI, l'any 1053. (...)

Més informació a: <http://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0024415.xml>

Francesca Bonnemaison i Farriols

(Barcelona, 1872 - 1949) Pedagoga

Des del catalanisme, va crear l'any 1909, a Barcelona, l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona, que va ser el primer centre a Europa dedicat exclusivament a la formació cultural i laboral de les dones, per obrir-les les portes a un millor futur professional, llavors reservat només als homes. Amb una borsa de treball que arribà a una mitjana de 1.600 col·locacions anuals. S'implicà en la política per reclamar el vot de les dones i va ser una de les primeres dones candidates a unes eleccions, les municipals de l'any 1934. Va arribar la Guerra Civil, i amb l'adveniment de la dictadura, l'Institut va ser transformat en una institució de la "secció femenina de la Falange Española y de las JONS". Des d'aleshores i fins a la seva mort, centrà les seves activitats en esdeveniments culturals i religiosos de caràcter catalanista, contravenint el nou règim franquista.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Francesca_Bonnemaison_i_Farriols

Guinedilda de Cerdanya, la fundadora

Va ser la creadora de la casa de Barcelona i compartia plens poders amb el seu marit Guifré I

Agnès Rotger Divendres, 26 d'abril de 2013

Si el rei franc hagués sucat mai els dits a la sang de Guifré el Pilós per donar-li un escut d'armes, una cosa és segura: Guinedilda hauria estat al costat del ferit. El que no és tan clar és si això hauria sortit a les cròniques: l'esposa del comte, tot i la gran importància que va tenir al seu moment, no apareix a la foto dels personatges més cèlebres de la nostra història.

Guinedilda (també dita Guinedell o Guinedella) es va casar als voltants de l'any 870 amb el seu cosí segon, Guifré. Aquests lligams endogàmics —que sovint fregaven l'incest— van ser molt freqüents entre els primers comtes catalans i eren tolerats per l'Església, còmplice d'aquella estratègia política: eren temps decisius per la conformació del territori i del nou poder comtal, i no els semblava prudent involucrar altres famílies en el projecte.

Guinedilda va ser molt més que la mare de la primera dinastia comtal catalana, la casa de Barcelona. Va ser una dona que va compartir el poder amb el seu marit i va participar braç a braç en les seves decisions. En tots els documents de l'època on apareix el nom de Guifré I, ella també s'esmenta com a comtessa de ple dret, mai com a simple consort. De fet, en el segle IX el poder era compartit per tota la parentela, i Guinedilda hi va

tenir un paper especialment rellevant. Fins i tot es conserva un poema de l'arxiprest mossàrab Cebrià, de Còrdova, elogiant-la: és evident que calia tenir bones relacions amb una parella que s'havia revelat prou poderosa per actuar amb independència dels reis francs, i que exercien el seu poder en una àrea cada cop més àmplia, amb la legitimitat d'una pila de títols (Barcelona, Urgell, Besalú, Cerdanya, Girona i Osona) i una política intel·ligent de repoblació. Amb els seus nou fills, Guifré i Guinegilda també van actuar amb sentit d'estat. Prova d'això és que en van oferir dos a l'Església com a oblats, però no en un lloc qualsevol: als monestirs que acabaven de fundar a Sant Joan de les Abadesses i a Ripoll, dos llocs clau pel control del territori. Va ser en aquest últim monestir on van enterrar Guifré I el 897 i uns tres anys després probablement també Guinegilda.

<http://www.sapiens.cat/ca/notices/2013/04/guinedilda-de-cerdanya-la-fundadora-3388.php>

Joana Raspall i Juanola (Barcelona, 1 de juliol de 1913 – Sant Feliu de Llobregat, 4 de desembre de 2013) fou una escriptora, lexicòloga i bibliotecària catalana. Estudià a l'Escola Superior de Bibliotecàries, on obtingué el títol de biblioteconomia, i el 1932 des de la revista Claror inicià una campanya demanant una biblioteca infantil a Sant Feliu de Llobregat, ciutat on residí des d'aleshores. Durant la Guerra Civil Espanyola treballà de bibliotecària, tot contribuint a salvar molts exemplars de llibres catalans de la destrucció. Després de la guerra va fer classes de català al seu domicili particular, cosa que continuà fent anys més tard amb l'assessorament d'Òmnium Cultural. Al Primer Congrés de Cultura Catalana formà part de la ponència El llibre de teatre infantil, que comportà la creació de la col·lecció de teatre Edebé catalana.

Tot i que és més coneguda per l'obra poètica infantil, escrigué també per a adults i dins la seva obra hi ha teatre, contes i novel·les.

Col·laborà habitualment en revistes locals i fou promotora del premi Martí Dot de poesia de Sant Feliu de Llobregat. Fou medalla d'or de la Ciutat de Sant Feliu de Llobregat (1993) i el 2008 se li posà el seu nom a un carrer. El 2006 va rebre la Creu de Sant Jordi i el 2010, la Medalla al treball President Macià. Va ser sòcia d'honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. El 2013 Sant Feliu de Llobregat i la Generalitat de Catalunya va ser declarat l'"Any Joana Raspall" i van celebrar el seu centenari en vida.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Joana_Raspall_i_Juanola

Kate Sheppard, la mare del sufragi femení

Més informació a: <http://blogs.sapiens.cat/historiadorvital/2011/08/23/kate-sheppard-la-mare-del-sufragi-femeni/>

Katherine Wilson "Kate" Sheppard (10 March 1847 – 13 July 1934) was the most prominent member of New Zealand's women's suffrage movement and was the country's most famous suffragette. She also appears on the New Zealand ten-dollar note. Since New Zealand was the first country to introduce universal suffrage in 1893, Sheppard's

work has had a considerable impact on women's suffrage movements in several other countries. (...)

Més informació a: https://en.wikipedia.org/wiki/Kate_Sheppard

Maria Assumpció Català i Poch (Barcelona, 14 de juliol de 1925 - 3 de juliol de 2009) fou una matemàtica i astrònoma catalana.

Assumpció Català s'havia dedicat a la docència de 1952 a 1991. Començà com a ajudant de la Secció d'Astronomia del Seminari Matemàtic de Barcelona, lligat al Patronat Alfons el Savi del CSIC. Posteriorment, va treballar a l'Institut Henri Poincaré i al Laboratori de Dinàmica i Estadística Estel·lars, i també va col·laborar amb la càtedra especial de Tecnologies de l'Espai de la Universitat Politècnica de Catalunya.

El 1970 fou la primera dona a obtenir el doctorat en Matemàtiques per la Universitat de Barcelona, amb la tesi Contribució a l'estudi de la dinàmica dels sistemes estel·lars a simetria cilíndrica, i va ser professora de matemàtiques i astronomia a la Universitat de Barcelona. Va dur a terme observacions sistemàtiques de taques solars durant més de trenta anys i va representar l'Estat espanyol a la Unió Astronòmica Internacional. El 2009 va rebre la Creu de Sant Jordi.

El 4 de març de 2016 es va batejar amb el seu nom el telescopi ubicat al Centre d'Observació de l'Univers, al Parc Astronòmic Montsec.

Més informació a:

https://ca.wikipedia.org/wiki/Maria_Assumpci%C3%B3_Catal%C3%A0_i_Poch

Marianna de Copons

Va ser una de les espies més famoses durant la guerra de Successió a la monarquia hispànica.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Marianna_de_Copons,

<https://herois1714alella.wordpress.com/personatges/marianna-de-copons/>

Martina Castells i Ballespí (Lleida, 23 de juliol de 1852 - Reus, 21 de gener de 1884) fou una metgessa catalana, coneguda per ser una de les tres primeres dones de l'Estat espanyol –juntament amb Maria Elena Maseras i Dolors Aleu– a matricular-se (l'any 1877) i llicenciar-se (l'any 1882 en Medicina, per la Universitat de Barcelona). Un cop llicenciada, Martina Castells fou la primera dona que va assolir el doctorat, el 4 d'octubre de 1882, quatre dies abans que ho fes Dolors Aleu.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Martina_Castells_i_Ballesp%C3%AD

Merit Ptah (c. 2700 aC) va ser una metgessa de l'Antic Egipte. És la primera dona coneguda pel seu nom en la història de la medicina i possiblement, també la primera dona esmentada en tota la història de la ciència. La seva imatge pot veure's en una tomba en la necròpoli propera a la piràmide escalonada de Saqqara. El seu fill, que era summe sacerdot, la va descriure com "la mèdica cap".

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Merit_Ptah

Rosa Louise McCauley, coneguda com a **Rosa Parks** (Tuskegee, Alabama, 4 de febrer del 1913 — Detroit, Michigan, 24 d'octubre del 2005) fou una activista estatunidenca per l'equiparació de drets civils entre blancs i negres als Estats Units.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Rosa_Parks

Rosa Sensat i Vila

(El Masnou, 1873 – Barcelona, 1961) Mestra i pedagoga

Coneixedora de les noves propostes pedagògiques en diverses escoles europees, va contribuir al desenvolupament de l'escola pública catalana durant el primer terç del segle XX. Dissenyà el pla d'estudis de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona. En els congressos internacionals més importants sobre educació que es van fer a Europa durant la primera meitat del segle, va divulgar els seus principis pedagògics humanístics, basats en el respecte total a l'alumne, amb la integració del joc i els fets quotidians per a ensenyar els continguts escolars, sentir abans que memoritzar. La base de l'educació és a les etapes d'infantil i primària i cal una adequada formació dels mestres en aquest sentit. Però amb l'arribada del franquisme el 1939, va ser depurada pel règim a causa de la seva ideologia catalanista i progressista. Fidel als seus principis, un grup de mestres, creà el 1965 l'Escola de Mestres Rosa Sensat.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Rosa_Sensat_i_Vil%C3%A0

7.2.2.- Sabadell.

Carrer Fondo (actualment c. de Sant Cugat)

Com exposa el Gabinet tècnic, "no respon a l'antic camí de Sant Cugat del Vallès". Alhora que n'és el nom popular, encara ben viu.

Joan Oliver i Sallarès (Sabadell, 29 de novembre de 1899 - Barcelona, 18 de juny de 1986), que emprà com a poeta el pseudònim **Pere Quart**, fou un poeta, dramaturg, narrador, traductor, director literari i periodista català, considerat un dels poetes i dramaturgs més destacats de la literatura catalana del segle XX.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Oliver_i_Sallar%C3%A8s

Josep Tramunt i Bussom (Barcelona, 4 de febrer de 1906 - Sabadell, 28 de març de 1996)

Lluitador per la democràcia i la República Catalana.

Inicia els estudis a la Casa de Caritat, després estudia Filosofia i Lletres, que no acaba, doncs es posa a treballar. Amb 16 anys ingressa a Nosaltres Sols! Posteriorment milita a Estat Català i presideix el Casal de la Prosperitat de Sant Andreu. En esclatar el cop d'estat militar participa amb l'expedició per alliberar Mallorca, on es ferit. La tardor de 1936 acompanya a Torres Picart, que s'escapava per l'afer Revertés, fins a Alins.

Quan els fets de maig del 1937, participa activament en la defensa de la seu central d'Estat Català d'un intent d'assalt per part de la FAI. Se li atribueix que, junt amb na Paquita Jurado, neutralitzessin un blindat amb bombes de mà.

Amb la retirada republicana és tancat al camp de Sant Cebrià i després al d'Agde, on forma part del Comitè d'Estat Català al camp. En sortir s'instal·la a Orleans on treballa en una fàbrica junt amb en Vicenç Borrell. En acostar-se els alemanys facilita un cotxe on en Borrell i l'antic President del Parlament de Catalunya, Joan Casanovas, fugen cap a Beziers. Més tard, en Tramunt és advertit que la Gestapo està demanant informes d'ell. Ajudat per en Jaume Ros escapa a la zona no ocupada. Ho fa per Vierzon travessant, nedant, el riu Cher. Arriba a Beziers i després a Perpinyà.

El 10 de setembre de 1941, amb documentació falsa a nom de Luís Rodríguez és enviat a l'interior per tal de millorar el funcionament del SIMCA (Servei d'Informació Militar de Catalunya), organitzat per Estat Català, que feia tasques d'espionatge pel Ministeri de Marina francès. Hi ha una caiguda. Teresa Aimeric, militant del SIMCA, que amb 18 anys actuava com a enllaç de la xarxa entre Figueres i Barcelona és detinguda, li cremen els pits amb cigarretes. Tramunt és detingut. A causa de les pallisses li lesionen tres vèrtebres i li trenquen el braç esquerre. A part, de Jefatura el traslladen a un indret no identificats i li fan un simulacre d'afusellament.

A la Modelo passa 211 dies incomunicat. El 1945 és intervingut al Clínic de les lesions de columna. Encara és allà quan li arriba la llibertat provisional. No és fins 1957 que és jutjat per propaganda il·legal i reunió clandestina; havia desaparegut l'acusació d'espionatge a favor dels Aliats. Els vencedors de la guerra agraeixen l'esforç dels resistents en favor dels Aliats i pressionen l'Estat espanyol perquè aquests siguin alliberats o se'ls hi redueixi el temps de presó.

Andreu Castells explica que "el FNC amb els seus fervorosos partidaris Magí Colet i Josep Tramunt s'esmerçaven a ajudar qualsevol fracció política que els ho demanés, així col·laboraren amb les cotitzacions de solidaritat pro-presos i amb el PSUC del centre i de la perifèria." El bon treball i aquest tarannà obert va fer que "Magí Colet i Josep Tramunt, a partir de 1964, reeixirien a fer sumar a la manifestació de l'11 de setembre forces polítiques diverses, entre les quals hi havia el PSUC". O que el diumenge 27 d'octubre de 1974 es formi l'Assemblea Democràtica de Sabadell al bosc de Togores i sigui en Josep Tramunt qui en llegeixi la Declaració Programàtica signada per més de 30 partits, sindicats i entitats de tot ordre.

Amb motiu del trenta sisè aniversari de l'afusellament del President Companys -el primer després de la mort del dictador- en Tramunt, en nom del Front Nacional de Catalunya, va fer una edició de tres mil cartells commemoratius. Van exhaurir-se, a Barcelona, en un dia.

D'un caràcter bonhomíós, però ferm en les conviccions, era un pou de coneixements sobre la història de l'independentisme d'abans i després de la guerra.

Robert Surroca el qualifica com "un home d'empenta"²². Agustí Barrera el descriu "d'un caràcter bonhomíós, però ferm en les conviccions, era un pou de coneixements sobre la història de l'independentisme d'abans i després de la guerra."

Bibliografia:

Andreu Castells. El franquisme i l'oposició sabadellenca, 1939-1976. A: *Sabadell, Informe de l'Oposició*, VI. Sabadell: Edicions Riutort, 1983.

Robert Surroca. *La Catalunya resistent. Allò que la transició ens ha amagat*. Lleida: Pagès editors, 2006.

Magina Pons

Els esposos Josep Soley Vallhonrat i Magina Pons Magem, ambdós membres d'Estat Català, tingueren fortes dificultats, principalment la dona, qui va ser detinguda l'1 de març de 1925, sota l'acusació d'haver ultratjat la bandera espanyola. Aquest ultratge es va denunciar comès durant la festa del Mutilat d'Àfrica, que va tenir a la placa Pi i Margall, ara Sant Roc. Aquesta festa era per recaptar cabals, que es recollien a base de col·locar rosetons amb els colors de la bandera espanyola, als vianants. Maria Baygual va intentar posar un d'aquests rosetons a un dels fills de Magina, la qual s'hi va oposar. La Cinteta Rompa, Angelina Sallarès de Rocamora i Josefa Sarradell, acusaren Magina d'haver tret el rosetó posat al seu fill i llençar-lo per terra, trepitjant-lo tot seguit. Maria Baygual va declarar que no l'havia trepitjat sinó rebutjat. L'alcalde Relat va cridar Soley i li va proposar, que perquè la seva dona quedés exempta de culpa, calia que s'apuntés a la Unió Patriòtica. El 13 de novembre de 1925 tingué lloc, a la caserna del carrer Roger de Flor, de Barcelona, el consell de guerra, essent condemnada Magina a sis mesos i un dia de presó correccional. Magina va al·legar que no va trepitjar la bandera, sinó que volia evitar que la posessin al seu fill perquè no portava diners. El dia 18 de novembre de 1925 el capità general Barrera, va confirmar la sentència. Magina no va ser alliberada fins l'amnistia promulgada el 1926 amb motiu del vol de Ramon Franco, atravesant l'Atlàntic amb el Plus ultra. Es va dir que els disgustos provocats per aquesta detenció foren la causa de la mort de Magina, traspassada el 5 de febrer de 1931. «Vós - escriuen a Josep Soley, J. Casals Freixes i R. Arrufat i Arrufat- servint els interessos espirituals de Catalunya hi heu deixat trossos de la vostra carn, com, per exemple, la vostra muller -i això és el més dolorós- mentre els homes que feren de confidents i delators, causes que motivaren el principal disgust de la malaguanyada esposa, es passen pels carrers tranquil·lament».

Font: Andreu Castells. Del Terror a la Segona República, 1918-1936. A: *Sabadell, Informe de l'Oposició*, IV. Sabadell: Edicions Riutort, 1980. pàg., 17.23.

Muriel Casals i Couturier (Avinyó, la Provença, 6 d'abril de 1945 - Barcelona, 14 de febrer de 2016) fou una economista, professora universitària i política catalana. Va ser presidenta d'Òmnium Cultural, i diputada del Parlament de Catalunya per Junts pel Sí.

---

²² «Josep Tramunt i Bussom (1906-1996)». Agustí Barrera i Puigví, historiador, 07-05-2011. [Consulta: 4 abril 2017].

Se la considerava una de les principals artífexs i cares visibles del procés independentista català.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Muriel_Casals_i_Couturier

Teresa Soler i Pi, més coneguda pel nom artístic de **Teresa Rebull** –el cognom del seu company, Pep Rebull–(Sabadell, 21 de setembre del 1919 - Banyuls de la Marenda, 15 d'abril del 2015), va ser una activista política, cantautora i pintora catalana. Filla de Balbina Pi i Gonçal Soler –dos revolucionaris anarquistes–, va ser una de les integrants de la Nova Cançó.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Teresa_Rebull

Torrent de Colobrers

El torrent de Colobrers també és conegut amb el nom de torrent de la Tosca, de Can Pagès o la Boca del Llop és un curs d'aigua del Vallès Occidental. És un dels espais més valorats del rodal sabadellenc.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Torrent_de_Colobrers

Xavier Vinader i Sánchez (Sabadell, 17 de febrer de 1947 - Barcelona, 9 d'abril de 2015) fou un periodista català, expert en extrema dreta i crim organitzat, i que destacà per la lluita continuada per la llibertat d'expressió.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Xavier_Vinader_i_S%C3%A1nchez

Vaga general de 1976 a Sabadell

La vaga general política de 1976 a Sabadell va ser la primera vaga general de la transició democràtica a l'estat espanyol. El detonant de la vaga va ser la repressió policial a una manifestació per l'ensenyament públic el 13 de febrer i el rerefons era el manteniment de l'administració franquista i les males condicions laborals. Les primeres aturades van començar el 17 de febrer i el 23 de febrer la vaga va ser general, vaga que es va mantenir fins al dia 26.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Vaga_general_de_1976_a_Sabadell

7.2.3.- General.

Josep Trueta i Raspall

Cirurgià.

Barcelona, 1897 — Barcelona, 1977

Es llicencià en medicina a Barcelona el 1921 i es doctorà el 1922. Treballà a l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau, sota el mestratge de M. Corachan. Fou cap de servei de

cirurgia de l'Hospital de Sant Pau (1935). Durant el seu temps de cap de la Caixa de Previsió de Socors (des del 1929), i després, durant la guerra civil, desenvolupà un procediment de tractament de les fractures obertes, que exposà en l'obra *El tractament actual de les fractures de guerra*. S'exilià el 1939 i, invitat pels caps del servei de defensa passiva de la Gran Bretanya, s'instal·là a Oxford. El mateix any publicà en anglès el seu llibre sobre fractures de guerra, i el seu procediment fou adoptat pels exèrcits aliats. Treballà com a cirurgià al Radcliffe Hospital, a Oxford, i al Wingfield Morris Orthopaedic Hospital des del 1940, fins que el 1949 fou nomenat catedràtic d'ortopèdia de la Universitat d'Oxford (es retirà el 1965). (...)

Fou membre del Consell Nacional Català de Londres (1940) i promogué l'Anglo-Catalan Society (1952) i les emissions en català de la BBC (1947-57). Escriví *The Spirit of Catalonia* vers el 1940 (traduït al català a Mèxic el 1950) per donar a conèixer la problemàtica de Catalunya al món anglosaxó. Presidí el Congrés de la Societat Internacional d'Ortopèdia i Traumatologia a Nova York, el 1960. (...)

Fonts: <http://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0067774.xml>
https://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Trueta_i_Raspall

Pau Casals i Defilló

Compositor, director d'orquestra i, sobretot, violoncel·lista.

El Vendrell, Baix Penedès, 29 de desembre de 1876 — San Juan, Puerto Rico, 22 d'octubre de 1973.

Més informació a: <http://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0015571.xml>

Vicent Andrés Estellés (Burjassot, Horta Nord, 4 de setembre del 1924 - València, 27 de març del 1993) va ser un periodista, escriptor i un dels més importants poetes valencians del segle XX i dels més reconeguts en valencià, la seua llengua. Considerat el principal renovador de la poesia catalana contemporània, d'ell s'ha dit que és el millor poeta valencià des de l'època d'Ausiàs March i Joan Roís de Corella. (...)

Més informació a:

https://ca.wikipedia.org/wiki/Vicent_Andr%C3%A9s_i_Estell%C3%A9s

- Recordar les barbaritats i intents d'exterminis de pobles comesos al segle XX; concretament l'armeni, el jueu i l'ucraïnès. Més encara quan hi ha veus que els neguen.

Carrer del genocidi armeni

El **genocidi armeni** fou un conjunt de matances i deportacions massives de la població armènia de l'actual territori de Turquia efectuades per l'imperi Otomà entre finals del segle XIX i 1915, especialment durant el règim dels Joves Turcs. És considerat el segon genocidi modern, després de l'extermini dels hereros de Namíbia per part d'Alemanya, i el primer a utilitzar un sistema complex de deportació i extermini.

La finalitat que es buscava era l'eliminació física del poble armeni als territoris de Turquia. Es considera que va haver-hi un milió i mig de morts i un milió més de deportats en el que es coneix com la diàspora armènia. En l'actualitat, l'Estat turc no tan sols nega oficialment l'existència històrica del genocidi armeni, sinó que sosté que la població turca va ser la víctima real de les matances per part dels armenis. (...)

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Genocidi_armeni

Carrer de l'holocaust jueu

Nom amb el qual és designat el genocidi dut a terme pel règim nacionalsocialista del Tercer Reich sobre els jueus (antisemitisme) entre els anys 1933 i 1945.

(...)

Negació de l'Holocaust. Amb aquest terme hom designa un corrent d'opinió integrat per autoanomenats estudiosos i polítics, generalment d'extrema dreta, que afirmen que l'Holocaust no va tenir lloc o que va esdevenir-se en unes proporcions negligibles, i que respon a una operació de propaganda sionista o d'altres grups. Contra la difusió pública d'aquestes afirmacions, hom ha dictat lleis de contundència diversa, a banda d'Alemanya i Àustria, a Bèlgica, França, Lituània, Polònia i els Països Baixos.

Més informació a: <http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0242528.xml>

Carrer de l'Holodomor

La **fam d'Ucraïna (1932-1933)**, o *Holodomor*, va ser una de les més grans catàstrofes d'Ucraïna en la història moderna, amb la pèrdua de diversos milions de vides humanes - la quantitat exacta no n'és pas clara. Mentre que, en general, es parla de la fam a Ucraïna com a part de les fams a Rússia i l'URSS, que van afectar diverses regions de l'URSS, el terme Holodomor s'usa específicament per als esdeveniments que van ocórrer als territoris poblats pels ucraïnesos.

La majoria d'estudiosos moderns estan d'acord que la fam va ser causada per les polítiques governamentals de la Unió Soviètica sota Stalin, i no per causes naturals. L'Holodomor també fa referència, de vegades, al genocidi ucraïnès, la qual cosa implicaria una enginyeria social soviètica dirigida a destruir la nació ucraïnesa com a factor polític i com a entitat social. Mentre que els historiadors continuen sense posar-se d'acord en si les polítiques que van dur a l'Holodomor cauen en la definició legal de genocidi, Espanya i deu estats més l'han reconegut com a tal. El 28 de novembre del 2006, el Parlament d'Ucraïna va aprovar una proposta de llei segons la qual la fam forçada de l'època soviètica va ser un acte de genocidi contra el poble ucraïnès.

Més informació a: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Holodomor>

- Restituir dos científics de renom universal que el franquisme victoriós eliminà del nomenclàtor:

Albert Einstein

Físic alemany.

Ulm, 14 de març de 1879 — Princeton, Nova Jersey, 18 d'abril de 1955

Einstein és una de les figures més representatives del procés científic del s. XX, i la seva personalitat ha ultrapassat l'àmbit merament científic per a esdevenir un símbol.

Més informació a: <http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0023623.xml>

Isaac Newton (Woolsthorpe-by-Colsterworth, Lincolnshire, Anglaterra, 4 de gener de 1643 - Kensington, Middlesex, Regne d'Anglaterra, 31 de març de 1727) fou un físic, matemàtic i filòsof anglès.

Newton és l'autor dels *Philosophiae Naturalis Principia Mathematica* (1687), en què descriu la llei de la gravitació universal i les tres lleis del moviment (lleis de la inèrcia), base de la mecànica clàssica. Newton fou el primer que demostrà que les lleis naturals governen els moviments de la Terra, i dels objectes celestes. Newton també va crear un model matemàtic per a les lleis de Kepler del moviment dels planetes a partir de la llei de la gravitació universal. Així, va ampliar-les demostrant-ne que les òrbites (com les dels estels amb cua) no podien ser solament el·líptiques sinó que també podien ser hiperbòliques i parabòliques.

En el camp de la mecànica, Newton va enunciar els principis de conservació de la quantitat de moviment i del moment angular. En òptica, va construir el primer telescopi reflector pràctic i va desenvolupar una teoria sobre el color basada en l'observació que un prisma descompon un raig de llum blanca en els colors de l'espectre visible (colors de l'arc de Sant Martí). Són també notables els seus arguments a favor que la llum està composta de partícules (en lloc d'ones). També va formular una llei empírica del refredat i va estudiar la velocitat del so.

En matemàtiques, Newton comparteix amb Gottfried Leibniz el mèrit de la invenció del càlcul infinitesimal. També va demostrar el teorema del binomi generalitzat, va desenvolupar el "mètode de Newton" per aproximar els zeros d'una funció, i va contribuir a l'estudi de les sèries de potències enteres.

Més informació a: https://ca.wikipedia.org/wiki/Isaac_Newton